

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V DDM V KRAJI VYSOČINA

Vedoucí práce: Mgr. Věra Suchomelová, Th.D.

Autor práce: Bc. Jarmila Pavlíčková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 2.

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějicích dne 31. 3. 2017

.....

Bc. Jarmila Pavlíčková

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce Mgr. Věře Suchomelové, Th.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, RSDr. Jánů Mišovičovi, CSc., za konzultace k empirické části diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	6
1 Dospělost jako životní etapa	8
1.1 Mladá dospělost	8
1.2 Střední dospělost	9
1.3 Pozdní dospělost	10
1.4 Stáří.....	11
Shrnutí.....	13
2 Volný čas	14
2.1 Pojetí volného času	14
2.2 Definice volného času	15
2.3 Funkce volného času.....	16
2.4 Volný čas jako hodnota.....	17
Shrnutí.....	18
3 Vzdělávání dospělých	20
3.1 Vymezení základních pojmů.....	20
3.2 Celoživotní učení a vzdělávání	21
3.2.1 Formy celoživotního učení.....	24
3.2.2 Další vzdělávání dospělých.....	25
3.3 Specifika vzdělávání dospělých	26
3.4 Osobnost vzdělavatele dospělých	27
3.5 Metody vzdělávání dospělých.....	29
3.6 Motivace a bariéry vzdělávání dospělých	31
Shrnutí.....	32
4 Zájmové vzdělávání dospělých	33
4.1 Funkce a cíle zájmového vzdělávání dospělých	33
4.2 Současná pozice zájmového vzdělávání dospělých	34
4.3 Typy a formy zájmového vzdělávání dospělých.....	35
4.4 Instituce zájmového vzdělávání	37
Shrnutí.....	39
5 Výzkumná sonda	40
5.1 Charakteristika školských zařízení.....	40
5.2 Základní informace o výzkumu	40
5.2.1 Dotazník pro ředitele DDM	41

5.2.2 Dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání.....	41
5.3 Cíl a předmět výzkumu	42
5.3.1 Formulace hypotéz.....	42
5.4 Interpretace získaných dat.....	43
5.4.1 Dotazník pro ředitele DDM	43
Shrnutí výsledků dotazníku pro ředitele.....	65
5.4.2 Dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání.....	66
Shrnutí výsledků dotazníku pro dospělé účastníky	81
5.5 Potvrzení/vyvrácení hypotéz.....	81
5.6 Diskuze a doporučení do praxe	83
ZÁVĚR	85
Seznam použitých zdrojů	86
Seznam příloh	89
Příloha I.....	90
Příloha II.	94
Abstrakt.....	97
Abstract	98

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá celoživotním vzděláváním dospělých se zaměřením na zájmové vzdělávání. Vzdělávání dospělých je v současné době jednou z aktuálních otázek ve společnosti, především je kladen důraz na profesní vzdělávání. Zájmové vzdělávání nemusí být doceněno, přestože je velmi důležité pro seberealizaci a rozvoj jedince. Vzdělávání dospělých se věnovala již řada jiných studentů, ale mě zajímá tato problematika zejména z pohledu konkrétní vzdělávací instituce, kterou je dům dětí.

Celoživotní učení je proces v průběhu celého života, kdy jedinec získává a rozvíjí vědomosti, intelektové schopnosti a praktické dovednosti. Součástí života každého jedince by mělo být také aktivní trávení volného času dle vlastního výběru. Je velmi důležité mít čas na rekreaci, odpočinek a rozvoj sama sebe, získávání nových informací a učení se novým věcem, navazování nových sociálních kontaktů a posun k dalším životním cílům.

Zájmové vzdělávání může být cestou k harmonickému všestrannému rozvoji osobnosti. V současné době se klade důraz na profesní vzdělávání dospělých, ale v praxi se zájmové a profesní vzdělávání doplňují a často překrývají. To, co člověk získá v zájmovém vzdělávání, často využije i v profesním životě. Prioritním cílem je získat nějakou znalost, poznatek či dovednost.

Cílem mé diplomové práce je objasnit význam zájmového vzdělávání dospělých a následně zjistit, zda v konkrétní lokalitě (kraj Vysočina) je nabídka dostatečná a je tak vnímána i dospělými účastníky, a tím poukázat na důležitost a význam zájmového vzdělávání dospělých. Pro svoji práci si tedy stanovuji hlavní výzkumné otázky: Jaká je současná nabídka? Jak je využívána či nevyužívána dospělými? Co dospělým účastníkům chybí? Jsou DDM připraveny na zájmové vzdělávání dospělých účastníků?

Na základě stanovených cílů jsem si zvolila strukturu práce. První kapitola se věnuje pojmu dospělost, jako životní etapě jedince. Vymezuje vývojové fáze dospělosti, jejich specifika, úkoly a motivaci každé z nich. Charakterizuje, kdo je vlastně dospělý jedinec. V druhé kapitole vymezuji pojetí volného času od jeho dějinného vývoje přes definice, funkce, až po hodnotu volného času. Třetí kapitola je zacílena na vzdělávání dospělých. Vysvětluji základní pojmy spojené s celoživotním vzděláváním, další vzdělávání dospělých, specifika ve vzdělávání dospělých a motivaci a bariéry vzdělávání dospělých účastníků. Ve čtvrté kapitole se zabývám zájmovým vzděláváním dospělých jako jednou

z možností vzdělávání dospělých vůbec. V kapitole vymezují základní funkce, cíle a současnou pozici zájmového vzdělávání. Dále se v kapitole věnují typům a formám zájmového vzdělávání, institucím, které poskytují zájmové vzdělávání pro dospělé účastníky. V této kapitole vymezují i osobnost vzdělavatele dospělých. Pátá kapitola se zabývá výzkumem, který bude realizován formou anonymního dotazníkového šetření. Dotazníky vytvořím pro ředitele domů dětí v Kraji Vysočina a pro dospělé účastníky, kteří navštěvují zájmové vzdělávání.

S přihlédnutím k cíli práce budou stanoveny hypotézy. Předpokládám, že domy dětí jsou připraveny na vzdělávání dospělých, nabídka aktivit pokrývá široké spektrum věkových skupin, a je natolik pestrá, že dospělí účastníci nepotřebují navštěvovat jiná vzdělávací zařízení a nabídka je z větší části zacílena na ženy. Na základě výsledků budou hypotézy potvrzeny, nebo vyvráceny.

1 Dospělost jako životní etapa

Celoživotní učení klade důraz na celostní pojetí člověka. Pokud hovoříme o vzdělávání dospělých, je důležité si říci, kdo je dospělý jedinec. Tomuto tématu je věnována první kapitola, která vymezuje dospělost z psychologického hlediska. Podkapitoly jedna až čtyři popisují čtyři vývojová období dospělosti, jejich charakteristiku, hlavní úkoly a cíle.

Dospělým se člověk v našich zákonných podmínkách stane dovršením věku osmnácti let. Z psychologického a biologického hlediska jde o období vrcholu zrání jedince.¹ Dospělost můžeme definovat ale i z jiných hledisek, např. z hlediska právního je dospělost získání práv a povinností (uzavření sňatku, volební právo, právní zodpovědnost). Z hlediska sociologie je dospělý definován jako někdo, kdo převzal nové sociální role (založení rodiny, nástup do pracovního procesu). Pro pedagogiku je dospělý charakterizován jako vychovatel budoucí generace.² Dospělým se tedy člověk stává po stránce tělesné i duševní a vývoj je u každého člověka individuální.

Dospělost je pro většinu lidí obdobím životní stabilizace a životního realismu. Hlavním aspektem života dospělého jedince je především rodina, zaměstnání, ustálené zájmy a záliby, touha po pohodlí a po určitém životním standardu. Psychická dospělost se projevuje schopností člověka samostatně myslet a jednat, kdy jedinec disponuje celkovou stabilitou (myšlenkovou a pracovní), umí si plánovat vlastní život, je vytrvalý a odpovědný.³

Z hlediska vývojové psychologie dělíme dospělost na mladou dospělost (20 – 35 let), střední dospělost (35 – 50 let), pozdní dospělost (50 – 70 let) a stáří (70 let +).⁴ Každá etapa dospělosti má své specifické výzvy a úkoly, které se bezpochyby odrážejí také v přístupu a motivaci ke vzdělávání.

1.1 Mladá dospělost

Mladá dospělost je velmi dynamické období, kdy dochází k proměně člověka od nezralé ke zralé osobnosti. Je to doba intenzivního psychického dospívání, fyzický a kognitivní

¹ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012. s. 79-80

² BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 101 - 102

³ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012. s. 79-80

⁴ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. s. 121

vývoj je prakticky ukončen. Člověk v tomto období je na vrcholu svého nejlepšího zdraví, má nejvíce energie, je ve výborné fyzické kondici. Emoční prožitky jsou méně intenzivní oproti adolescenci, což přispívá k celkové citové stabilizaci a většímu sebeovládání. Jedinec má největší rozmach tvořivosti, stabilizuje si základní životní postoje. Mladá dospělost je charakterizována zájmem o vzdělávání a úsilím o seberealizaci. Také se intenzivně prohlubují profesní znalosti a dovednosti. Mladý dospělý člověk získává zkušenosti v různých oblastech života (informální vzdělávání), vytváří a posiluje sociální vztahy, roste ekonomicky. Připravuje se na roli manželskou a rodičovskou a tím přesouvá těžiště zájmu mimo svou osobu (již se nestará pouze sám o sebe).⁵

Podle Vágnerové je role dospělého typická většími právy i nárůstem povinností a odpovědnosti. Mladý dospělý má větší sociální prestiž. Zvládnutí tohoto období je náročnější a obtížnější než byla období vývojově předcházející. Ale role dospělého nemusí být vždy úplně atraktivní: nepřináší jen výhody, ale je spojena se samostatností, tudíž s odpovědností jedince za sebe a s přijetím určitých společenských závazků. Dilema rané dospělosti spočívá v rozporu potřeby svobody a nezávislosti s potřebou zkusit nové role, které mohou někdy představovat zátěž. Jedinec je nejvíce otevřen novým podnětům a změnám.⁶

V tomto období má mladý dospělý nejvíce motivace, energie a sil k dalšímu vzdělávání, zejména si prohlubuje profesní vzdělávání.

1.2 Střední dospělost

V naší společnosti vnímáme jedince středního věku jako produktivního, zkušeného a zralého člověka, který realizuje svůj život tak, jak si naplánoval v mladé dospělosti. Jedinec je na vrcholu pracovního života, ale to přináší i úskalí – objevuje se konkurence v podobě mladších spolupracovníků, a tak vzniká nutnost uhájit svoji pozici stále novými znalostmi a reagováním na změny. Zároveň musí člověk středního věku věnovat část své energie rodině, což může být zdrojem konfliktů, přetížení, stresu. Stres přináší ztrátu životní energie a může dojít k vyčerpání, k demotivaci a celkovému profesnímu

⁵ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. s. 440 - 444

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. s. 13 – 20.

a osobnímu vyhoření. Někteří jedinci prožívají střední dospělost jako období vrcholu životních sil. Člověk se vyrovnává s projevy stárnutí a s tím souvisí i změny fyzického vzhledu a první projevy chronických nemocí. V tomto období je výrazný význam rodiny a důraz na duševní hodnoty a sebepoznání.⁷

Hlavním úkolem střední dospělosti je dosažení a udržení uspokojivé profesní pozice a stabilizace rodiny. Charakteristická je skutečnost, že se definitivně uzavírají některé životní možnosti, např. mateřství. Důležitým aspektem v tomto období je, jak se lidé skutečně cítí tzv. subjektivní věk. Obvykle bývá nižší, než je skutečný chronologický věk. Střední věk je dobou protikladů: na jedné straně je dospělý na vrcholu svých sil a umí toho využít, na druhé straně si občas uvědomí, že období jeho dalšího rozvoje je již limitováno a bude přicházet stagnace a úbytek sil. Bilancování středního věku mění postoj k mnoha hodnotám. Člověk hledá skutečný smysl života, snaží se v sobě zorientovat a více o sobě uvažuje. Příslušnost k určité sociální vrstvě, která je určena úrovní vzdělání, lze považovat za definitivně danou. Bilance středního věku je šancí opustit stereotyp a směřovat k životu, který má hlubší smysl. Člověk se může svobodně rozhodnout, jakou aktivitu chce dělat, v čem se chce zdokonalit, co je mu blízké. Má již nějaké získané zkušenosti, které může využít pro sebe nebo k předávání další generaci.⁸

1.3 Pozdní dospělost

Pozdní dospělost může být chápána i prožívána různě. Někdo ji považuje stále za střední věk, jiný již za počátek stáří. Pro některé osoby může být toto období života negativní – odchod dětí z domova, krize v manželství, obava ze ztráty zaměstnání, nemoci, péče o staré rodiče, celkové přetížení a vyčerpání. Pro jiné může jít o dobu, kterou prožívají v psychické pohodě, klidu, užívají si života, protože mají více času a méně starostí a povinností. Mohou se začít věnovat zájmům, na které v mladé a střední dospělosti neměli dostatek času.

V tomto období je připisována větší hodnota duchovní aktivitě a sebepoznání. Pozdní dospělost se již vyznačuje menší pružností v myšlení a sníženou ochotou se přizpůsobovat

⁷ THOROVÁ, K. Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt. Praha: Portál, 2015. s. 445 -452.

⁸ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří. Praha: Univerzita Karlova v Praze. s. 178 – 204.

změnám. Aktivní přístup k životu umožňuje lepší adaptabilitu na stárnutí ve všech oblastech. Pasivní přístup vede k pocitům méněcennosti a sociální izolovanosti.⁹

Hlavním úkolem pozdní dospělosti je zvládnutí prvních signálů biologického stárnutí a přizpůsobení osobního životního tempa aktuálním možnostem a případně redukce některých osobních cílů. Je nutné změnit postoj k vlastnímu životu. Proměna generativity se projevuje potřebou předávat zkušenosti další generaci, to zvyšuje pocit vlastní hodnoty. Člověk splnil svůj úkol v životě a tím končí jedna z vývojových etap. V oblasti profesní je to odchod do důchodu, v oblasti rodičovské je to osamostatnění dětí a jejich odchod z domova. Cílem pozdní dospělosti je spíše udržení osvojených kognitivních kompetencí, než získávání nových poznatků a dovedností.¹⁰

1.4 Stáří

Stáří je nedílnou součástí a etapou života. Jedním z možných pohledů na periodizaci stáří je dělení na třetí a čtvrtý věk. Vzdělávací aktivity pro seniorskou veřejnost jsou zaměřeny zejména na třetí věk. Senioři třetího věku jsou schopni aktivně se podílet na společenském dění. Aby si udrželi kondici, je nutné mít aktivní a činorodý přístup k životu. Typickým vzděláváním pro seniory v tomto období jsou univerzity třetího věku, které poskytují všeobecné, zájmové a neprofesní vzdělávání na vysokoškolské úrovni. Většina vysokých škol a univerzit radí vzdělávání pro seniory do nabídky celoživotního vzdělávání.

Nástup a míra projevů stárnutí je individuální, kromě dědičnosti se na nich podílí také chování jedince. Velký vliv má životní styl. Jedinec se začne obvykle považovat za starého ve chvíli, kdy se objeví zdravotní problémy typické pro stáří. Obecně populace ve světě stárne, za posledních dvacet pět let se zdvojnásobil počet lidí starších šedesáti let. Zvyšuje se i průměrná délka života. Ale i přes zhoršující se zdraví a řadu obtíží, které s sebou toto období přináší, může být život člověka šťastný a naplněný, protože jedinec má prostor a čas na činnosti, které mu přinášejí radost a uspokojení.¹¹

⁹ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. s. 452 – 461.

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. s. 229 – 250.

¹¹ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. s. 462 - 475

Hlavním vývojovým úkolem stáří je dosáhnout integrity v pojetí vlastního života. Přijmout svůj život jako celek, který měl určitý smysl, zhodnotit své životní dílo, aby mohl pozitivně přijmout i jeho konec. Staří lidé bilancují a zároveň hledají smysl zbývajících života. Zaměřují se na to, co je pro ně skutečně významné, naučí se těšit z toho, co zůstalo zachováno, a přijímají to, co nelze již změnit. Negativní dopad může mít stáří ze sociálního hlediska, protože společnost má ke starým lidem spíše odmítavý a podceňující postoj.¹²

Senioři po ukončení aktivního pracovního života často hledají další náplň nově nabytého volného času. Ztráta kontaktů a komunikace s ostatními lidmi může být právě nahrazena vzděláváním. Cílem je zapojení seniorů do společenského dění, nabídnout jim možnosti vzdělávat se v různých oborech.

Vzdělávací aktivity jsou pro seniory významné z několika důvodů: je to možnost najít správné životní hodnoty, kvalitně využít volný čas, ale také rozvíjet svoji osobnost a zvýšit si sebevědomí. To vše napomáhá seniorům lépe se orientovat ve společnosti, v jejích změnách.¹³

Vzdělávání seniorů jako samostatná sféra ve vzdělávání dospělých má mnoho společných znaků se zájmovým vzděláváním (dobrovolnost, orientace na volný čas...), ale na druhé straně se odlišuje některými vlastnostmi (motivy, cíle...) a výhradním zaměřením na osoby v postproduktivním věku. Většina vzdělávacích aktivit pro seniory má zájmový charakter, ale vlivem měnící se demografické situace získává stále větší význam i vzdělávání profesní. Vzhledem k tomu, že populace stárne a prodlužuje se věk odchodu do důchodu, je potřeba integrovat do pracovní sféry i seniory, kteří by měli aktualizovat své odborné znalosti a dovednosti nebo získávat zcela nové.¹⁴

Senioři jsou v dnešní době více aktivní, disponují širokou paletou zájmů. Naplňují svůj čas cestováním, společenskými aktivitami, a proto narůstá i nabídka služeb pro tuto věkovou skupinu. Motivace seniorů pro další vzdělávání je různá, např. udržení psychické a sociální aktivity, snížení pocitu osamělosti, udržování soběstačnosti, naplnění osobních zájmů nebo uskutečnění toho, co nestihli v dřívějších obdobích. Vzdělávání seniorů

¹² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. s. 299 - 315

¹³ ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L. *Edukace seniorů*. Praha: GradaPublishing, a.s., 2015. S. 38

¹⁴ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 183

probíhá již dlouhodobě v knihovnách, v divadlech, muzeích a nemalou roli hrají kluby důchodců.¹⁵

Shrnutí

Dospělost je nejdelší vývojová etapa v životě jedince. Dělí se na několik období, která mají své charakteristiky. V každém období má dospělý určité úkoly, výzvy, motivace a zároveň krize a bariéry v souvislosti se vzděláváním. Vzdělávací aktivity jsou zaměřeny na podporu psychické a fyzické kondice a podporují rozvoj osobnosti. Dospělý jedinec, se ve svém volném čase vzdělává formou zájmového, profesního nebo občanského vzdělávání. V zájmovém vzdělávání realizuje svoje přání, touhy, dělá to, co chce, co ho baví, v čem se chce zdokonalit. Rozvíjí svoji fyzickou, psychickou, sociální a duchovní složku své osobnosti.

¹⁵ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 188 - 194

2 Volný čas

Vzdělávání dospělých se zpravidla realizuje v jejich volném čase, proto je tato kapitola věnována dějinnému vývoji volného času a jeho definici a funkci. Poslední podkapitola se zabývá volným časem jako hodnotou.

Volný čas je společenským produktem, který se objevuje na určité úrovni rozvoje člověka a společnosti. Není to doba zahálky a pasivity, volný čas je prostorem vznikající a rozvíjející se lidské subjektivity, rozvoje myšlení, kreativity a filozofické reflexe.¹⁶

2.1 Pojetí volného času

O volném čase se mluvilo již ve starověku a ve středověku, ale rozdělení mezi pracovní dobou a volným časem bylo jiné než dnes. Pojem volný čas v dnešním slova smyslu neexistoval, začal se používat až v době osvícenství. Přesto existoval čas věnovaný práci a čas určený pro odpočinek, kult nebo zábavu.

V antice se setkáváme s pojmem *negotium*, tak byla označována práce a plnění běžných všedních úkolů. Oproti tomu *otium* bylo výsadou svobodných občanů a označovalo volný čas a klid ke konání toho, co odpovídalo zájmům jednotlivce. Středověk kladl důraz na kontemplativní život (*vita contemplativa*), který měl vyvažovat praktický život (*vita aktiva*). Aktivní život nabýval smysl až na základě kontempace. Dalším výrazem, který označuje činnosti pro dosahování duševního blaha je *scholé*, do češtiny překládáno jako *prázdeň*. Jedná se o svobodný čas. O volném čase, jak jej známe dnes, uvažujeme až od 19. století, které s sebou přineslo industrializaci. Díky tomu se velmi vyostřily sociální problémy (dlouhá pracovní doba, dětská práce), a tak se stalo právo na dovolenou a volný čas jedním ze zásadních požadavků sociálního hnutí.¹⁷

¹⁶SAK, P. Britské listy. : *Proměny volného času a zaostávání pedagogiky* [online]. 3.7.2006, 1 [cit. 2016-08-28]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/29205.html>

¹⁷ KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase: studijní texty pro pedagogy volného času*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011. S. 8 -17

2.2 Definice volného času

Existují různé způsoby jak definovat volný čas. Každá taková definice klade důraz na jiná hlediska - ekonomická, filozofická, sociologická, psychologická, pedagogická nebo kulturní. Souhrnně se vývoj volného času, jak ho známe dnes, rozebírá ve více rovinách. S pojmem volný čas jsou spojené časové aspekty (volný čas – pracovní doba) a obsahové aspekty (volný čas – svoboda, volnost v jednání). S tím jsou spojeny pojmy negativní a pozitivní chápání volného času.¹⁸

Negativní definice volného času vychází z vymezení volného času vůči pracovní době („mám volno od práce“). **Pozitivní definice** vymezuje volný čas na základě jeho kvality, tedy jako čas, s nímž můžeme svobodně nakládat („mám volno pro sebe, pro svoje koníčky, pro druhé“). Rozlišujeme volný čas v širším smyslu a volný čas v užším smyslu. Volný čas v širším smyslu označuje veškerý čas mimo pracovní dobu, tedy včetně spánku, jídla, hygieny, cesty do zaměstnání. Volný čas v užším smyslu tyto úseky nezahrnuje, nepatří do něj ani činnosti, které jednotlivec denně dělá.¹⁹

V současnosti je mnoho definic volného času podle různých autorů: pro příklad uvedeme dva autory, kteří definují volný čas podobně. Podle Šeráka (2009) je to doba, kdy člověk patří sám sobě, je oproštěn od každodenního tlaku a povinností, a jak s touto dobou naloží, záleží pouze na něm a jeho osobní vůli.²⁰

Podobně definuje volný čas i Pávková (2002): „*Čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.*“²¹ Volný čas je všechno čas kromě pracovních povinností. Je to čas pro rozvoj vlastních zájmů, regeneraci, relaxaci, je to čas relativní svobody jedince, kdy si sám může rozhodnout, co bude dělat. Způsob, jakým lidé využívají volný čas, je jedním z ukazatelů životního stylu, hodnotou, které lidé přisuzují různý význam. Optimální je, aby volný čas a povinnosti byly v rovnováze. Na utváření životního stylu se významně podílí rodina a tento přístup se přenáší na další generace.²²

¹⁸ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print – Typia, 2001. s. 23 - 30

¹⁹ KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase: studijní texty pro pedagogy volného času*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011. S. 6 - 7

²⁰ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 27

²¹ PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. Aktual. vydání. Praha: Portál, 2002 s. 13

²² Tamtéž. s. 28-32

Souhrnně můžeme říct, že volný čas je doba, kdy člověk nepracuje, a čas, který má k dispozici pro sebe, využívá způsobem, který mu nejvíce vyhovuje, dělá to, co ho baví, aby načerpal fyzických i psychických sil.

2.3 Funkce volného času

Během historie a vývoje volný čas měnil svoji funkci. Ve starověku a středověku měl volný čas vedle funkce rekreační také funkci sociální (navazování společenských kontaktů) a funkci náboženskou (bohoslužby, rozjímání).²³

Všeobecně můžeme rozdělit funkce volného času na tři základní: zábava (souvisí s uspokojováním základních potřeb), odpočinek (relaxace duševní i fyzická) a vlastní rozvoj osobnosti člověka. Ale toto rozdělení je velmi jednoduché, neposkytuje komplexní představu o tom, jaké možnosti prožívání volného času jsou nabízeny.²⁴

Podrobnější přehled funkcí volného času předložil H.W. Opaschowski z analýzy moderního výzkumu volného času, dovolené a zdraví, kterými vystihl aktuální požadavky člověka na konci 20. století. Současně poukázal na jejich prolínání, vnitřní závislost a na rozdílné zdůrazňování a odlišná pořadí:

- *funkce rekreační* – potřeba zotavení, shromažďování sil, psychické uvolnění, zbavení se zátěží všedního dne, upevňování zdravotního stavu,
- *funkce kompenzační* – rozptýlení, potěšení, bezstarostnost, vyrovnání nedostatků, odstranění námahy, vědomé zřeknutí se pravidel, uvolnění se od splnění sledovaných cílů, vědomé užívání života,
- *funkce edukační* – potřeba poznání, další vzdělávání, touha po zážitcích, výměna rolí, aktivizace vlastních možností jednání,
- *funkce kontemplační* – potřeba klidu, rozjímání, čas pro sebe sama, autoreflexe, osvobození se od stresu a shonu, získání a nalezení identity,
- *funkce komunikační* – potřeba sdělení, kontaktu, vyhledávání sociálních vztahů, pospolitost, empatie, láska,

²³ KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase: studijní texty pro pedagogy volného času*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011. S. 20

²⁴ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 29

- *funkce integrační* – potřeba společenských vztahů, rituály, tradice, kolektivní vědomí, vztahy v rodině, sociální učení ve skupině a se skupinou,
- *funkce participační* – potřeba angažovanosti, vlastní iniciativa, spolurozhodování, spoluodpovědnost, utváření okolního prostředí sociálními aktivitami,
- *funkce enkulturační* – potřeba kreativního rozvoje, uplatnění a účast na kulturním životě, estetické vnímání, iniciativa.²⁵

Oproti tomu Pávková (2002) shrnuje funkce volného času do čtyř oblastí:

- *výchovně-vzdělávací funkce* – záměrné a cílevědomé ovlivňování osobnosti jedince, utváří vztah k celoživotnímu učení jako přirozené součásti člověka,
- *zdravotní funkce* – podpora zdravého tělesného, duševního i sociálního rozvoje jedince,
- *sociální funkce* – navazování sociálních kontaktů, společenských vztahů,
- *preventivní funkce* – předcházení negativních společenských jevů.²⁶

Funkce volného času se vzájemně prolínají a přispívají k mnohostrannému rozvoji osobnosti dospělého jedince. Slouží obecně k regeneraci sil jedince (odpočinek po práci), hledání a nalézání smyslu života.

2.4 Volný čas jako hodnota

Hodnota je uznávaná vlastnost nebo kvalita, významnost, důležitost, která je lidmi přisuzována objektům, jevům, procesům, událostem, společnosti. Hodnoty jsou sdíleny jednotlivci, skupinami, národy, populacemi zemí. Jsou předávány z generace na generaci a lidé si je osvojují prostřednictvím socializace a enkulturace. Hodnoty, které se vztahují ke vzdělání, mají zvláštní roli. Spoluurčují, jak se jednotlivci zařazují do dalšího vzdělávání.²⁷

Způsob, jak jedinec využívá volný čas, je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu. Životní styl je souhrn životních hodnot, forem, které jedinec aktivně prosazuje. Jeho součástí je hodnotová orientace člověka, která se projevuje v jeho chování, ve

²⁵ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print – Typia. s. 36 - 38

²⁶ PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. Aktual. vydání. Praha: Portál, 2002. s. 39-42

²⁷ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012. s. 119

způsobu využívání materiálních a sociálních životních podmínek. Každý jedinec má svůj individuální systém hodnot, který si utváří vlivem životních podmínek a aktivitou. Z hlediska volného času lze rozdělit osoby podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Jednání člověka ve volném čase můžeme posoudit také podle míry aktivity a toho, kolik je člověk ochoten obětovat, aby si splnil své plány a svá přání. Mezi důležité ukazatele životního stylu patří sociální interakce, vztahy s lidmi kolem nás, s jednotlivci a sociálními skupinami. Při posuzování sociálních vlivů ve volném čase hraje největší roli rodina. Rodina formuje člověka ve všech oblastech života a první zkušenosti s využitím a trávením volného času získá jedinec především v rodině. Optimálním stavem je uvést do rovnováhy oblast povinností a oblast volného času.²⁸

Lidé nejvíce oceňují hodnoty rodinné, partnerství, zdraví, zaměstnání, přátelství, ale také volný čas. Z toho důvodu se volným časem zabývají různé společenské vědy. Sociologická perspektiva se na volný čas zaměřuje jako na symbol věku, sociální pozice, profese, společenského úspěchu a vzdělání. Oproti tomu psychologie vnímá volný čas jako jeden ze způsobů prožívání reality a předmětem zájmu je vztah k této realitě, lidem, duševní aktivita ve volném čase nebo motivace jedince k nějaké činnosti. Pedagogika a andragogika rozlišují výchovu pro volný čas a vzdělávání ve volném čase.²⁹

Šerák uvádí, podle Krystoně (2006), že obecně můžeme volný čas interpretovat ve třech rovinách jako hodnotu:

- *individuální (seberealizace jedince, saturace individuálních zájmů),*
- *sociální (prevence sociálně- patologických jevů, životní styl),*
- *edukační (prostor pro vzdělávání a celkový rozvoj).³⁰*

Shrnutí

Volný čas můžeme charakterizovat obecně jako dobu odpočinku, rekreace, relaxace, zábavy a osobního rozvoje. Je to čas, který má člověk pro sebe a záleží na něm, jakým způsobem ho vyplní. Volný čas plní několik funkcí, které se vzájemně prolínají. Různí

²⁸ PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. Aktual. vydání. Praha: Portál, 2002. s. 28 - 32

²⁹ ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 26

³⁰ Tamtéž, s. 26

autoři předkládají široké spektrum funkcí volného času. Všeobecně se dají rozdělit do tří oblastí. Je to zejména funkce zábavy, kdy jedinec uspokojuje své potřeby, dále funkce odpočinku, kdy dochází k obnovení duševních a fyzických sil jedince. Neméně významná je i funkce vlastního rozvoje osobnosti člověka. To, jak lidé tráví volný čas, je závislé na jejich osobnosti, vzdělání, věku, ale také na prostředí a životním stylu a hodnotách, které sdílejí. Způsob trávení volného času se vyvíjí s vývojem společnosti. Rysem současné moderní společnosti je růst volného času, ale kromě toho se klade důraz na jeho kvalitu. Volný čas se stal významnou dimenzí lidského života.

3 Vzdělávání dospělých

Třetí kapitola je rozdělena do čtyř podkapitol. Nejprve jsou vymezeny základní pojmy, které se vzděláváním souvisejí. Druhá podkapitola je věnována celoživotnímu učení a vzdělávání, jeho definici, významu a formám. Třetí podkapitola vymezuje specifika ve vzdělávání dospělých včetně metod. Poslední podkapitola se věnuje motivaci a bariérám ve vzdělávání dospělých. Cílem této kapitoly je vysvětlení pojmů, které jsou podstatné pro pochopení a seznámení se s tématem vzdělávání dospělých jedinců.

3.1 Vymezení základních pojmů

Mezi základní pojmy patří **výchova a vzdělávání**, které jsou většinou spojeny s dětmi a mládeží. Ale dospělostí výchova a vzdělávání nekončí, učíme se celý život, je to tedy celoživotní proces.

Beneš (2014) definuje výchovu jako záměrné, cílevědomé a plánovité ovlivňování vychovávaného za účelem změny dispozic k jednání a chování v souladu s nějakým daným cílem. Při výchově jsou sledovány cíle, je odkázána na vychovatele, pokud jsou to pedagogické organizace, potom na profesionála – pedagoga. Mezi pedagogem a vychovávaným dochází ke vzájemné interakci, kdy obě strany mají různé zkušenosti, potřeby, zájmy a hodnoty.³¹

V české pedagogice pojmu vzdělávání rozumíme jako procesu předávání znalostí, dovedností a rozvíjení schopností. Je to tedy převážně didaktická záležitost, kdy cíle jsou realizovány cílevědomě, plánovitě, systematicky.³²

Pedagogika dospělých zdůrazňuje individuální a společenské vztahy sebevýchovy a sebevzdělávání. Východiskem je potřeba člověka se sebezdokonalovat, zlepšovat vlastní orientaci v životě, řešit své životní, pracovní a zájmové problémy v kontextu společenských zájmů a potřeb.³³

³¹ BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 16

³² Tamtéž, s. 16

³³ SKALKA, J. a kol. *Základy pedagogiky dospělých*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s.

41

Vzděláváním dospělých se zabývá teoreticko-praktický obor **andragogika**. Hlavním důvodem vzniku andragogiky jako vědy byla společenská poptávka po nových druzích znalostí a kvalifikací. Již v roce 1930 bylo v USA založeno oddělení pro vzdělávání dospělých na *Teachers College of Columbia University*, jako reakce na potřebu vzdělávat kvalifikované andragogy. Poté následovaly další univerzity v USA. V Evropě vznikla potřeba profesionalizace andragogické práce až v sedmdesátých letech minulého století. Hlavním nositelem teoretické a výzkumné andragogické práce jsou univerzity i přesto, že v současné době existuje síť organizací, vědeckých asociací, informačních systémů, které spolu vzájemně spolupracují.³⁴

Název andragogika pochází z řečtiny, základem pojmu je slovo *anér* – muž a *agoge* – vésti. Doslovně je to tedy vedení muže, přeneseně v rozšířené verzi vedení dospělých. Tato vědecká disciplína se zabývá všemi souvislostmi a procesy učení ve spojitosti s dospělými. Předmětem současné andragogiky je celý edukační proces pro dospělé jedince a zahrnuje v sobě celoživotní učení (vzdělávání), které je součástí dnešního života i práce. Andragogika se dělí do mnoha oborů. Rozvojem a vzděláváním lidských zdrojů se zabývá andragogika personální. Zájmové vzdělávání dospělých spadá do oblasti **kulturní andragogiky**.³⁵

V rámci kulturní andragogiky můžeme definovat pojem **zájmové vzdělávání dospělých** jako souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších aktivit a činností dospělých, které dospělým umožňují získat dovednosti a vědomosti mimo školní vzdělávání. Charakteristickým znakem je tedy dobrovolnost, zájem, volný čas, svoboda výběru, uspokojení potřeb, otevřenost a aktivita.³⁶ Cílem je účelné a smysluplné využití volného času.

3.2 Celoživotní učení a vzdělávání

Vzdělávání obecně je v současné době velmi aktuálním tématem, zejména je stěžejní v kontextu pracovního trhu. Další vzdělávání je základním mechanismem pro zvyšování konkurenceschopnosti. Menší uplatnění na trhu práce mají lidé s nedostatečným nebo neaktuálním vzděláním a osoby, které se nechtějí dále vzdělávat.³⁷

³⁴ BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 40.

³⁵ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 34-35.

³⁶ Tamtéž, s. 280.

³⁷ Kolektiv autorů. (2012). *Manuál aktivního stárnutí*. Praha: Evropská rozvojová agentura s.r.o.

Myšlenka nutnosti celoživotního učení má své kořeny již v antice. Antické schóle (volnost, příležitost, možnost) je vyjádřeno ve významných dílech Platóna (Ústava), Aristotela (Etika Nikomachova). Také zakladatel moderní pedagogiky J. A. Komenský přispěl svým systémem výchovy pro každý věk (pampediae). Skutečných obrysů nabývá tento koncept až v poválečné době. Silné ekonomické a sociální změny vyvolaly v 50. - 60. letech 20. století zvýšenou poptávku po kvalifikované pracovní síle, což vytvářelo tlak na tehdejší vzdělávací systém.³⁸

Za zakladatele moderního pojetí celoživotního vzdělávání jsou považováni Eduard Lindeman a Basil Yeaxlee z počátku 20. století. Podle jejich názorů učení představuje integrální součást života, proto je i vzdělávání a učení nikdy nekončícím procesem.³⁹

Pojem celoživotní vzdělávání byl od roku 1996 nahrazen pojmem celoživotní učení z důvodu zdůraznění nutnosti aktivního přístupu jedince. Koncept celoživotního učení představuje zásadní změnu pojetí celého vzdělávání, kdy člověku by měla být poskytnuta možnost se vzdělávat v různých stádiích jeho vývoje, realizovat rozmanité přechody mezi vzděláváním, učením a zaměstnáním. Můžeme ho tedy chápat jako propojený celek, který probíhá v etapách od předškolního vzdělávání, přes povinnou školní docházku, vzdělávání na středních školách, gymnáziích a odborných učilištích, vysokých školách až po vzdělávání dospělých v období jejich produktivního věku i po skončení ekonomické aktivity jedince.⁴⁰ Celoživotní učení jsou tedy veškeré činnosti související s učením, jsou realizovány průběžně, cílem těchto činností je dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů. V ideálním případě probíhá po celý život.⁴¹

Celoživotní učení je v současnosti považováno za jeden z významných nástrojů k dosažení hlavních cílů, které jsou stanoveny v Evropské unii – vytvoření sjednocené Evropy s vysokou a udržitelnou životní úrovní, vysokou zaměstnaností vyspělé pracovní síly, společnosti soudržné s aktivními občany, kteří se mohou sami individuálně realizovat. Snahy o rozvoj celoživotního učení mají konkrétnější tvar v rámci aktivit, které jsou specificky zaměřené a zdůrazňují proměny různých sektorů vzdělávání. O významu celoživotního učení se na evropské politické scéně výrazněji hovoří od poloviny 90. let, kdy v roce 1995 vydává Evropská komise „Bílou knihu o vzdělávání a odborné přípravě: vyučování a učení – cesta k učití se společnosti“. V tomto dokumentu

³⁸ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 13-14.

³⁹ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 52.

⁴⁰ MUŽÍK, J. *Profesní vzdělávání dospělých*. Wolters Kluwer, s. 83.

⁴¹ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 52.

se jasně deklaruje klíčová role celoživotního učení pro rozvoj Evropské unie a jejích zemí. Rok 1996 byl Evropskou komisí vyhlášen jako rok celoživotního učení.⁴²

Podrobnou strukturu celoživotního učení nalezneme v Memorandu o celoživotním učení (2000), ve kterém jsou definovány tři základní kategorie učení: formální, neformální a informální.⁴³

Dále obsahuje šest základních idejí, na jejichž základě by mělo celoživotní učení probíhat:

- nové základní dovednosti pro všechny,
- více investic do lidských zdrojů,
- inovace ve vyučování a učení,
- oceňování učení,
- přehodnocení poradenství,
- přiblížení učení domovu.⁴⁴

Závazným dokumentem české vzdělávací politiky, ve kterém se pojednává o vzdělávání dospělých a o celoživotním učení je „Národní program rozvoje vzdělávání v České republice“, tzv. Bílá kniha z roku 2001, která zdůrazňuje, že vzdělávání dospělých je integrální součástí vzdělávací soustavy a výslovně se věnuje třem částem vzdělávání dospělých:

- vzdělávání dospělých, které vede k dosažení stupně vzdělání,
- další profesní vzdělávání,
- ostatní součásti vzdělávání dospělých (zájmové vzdělávání, občanské vzdělávání, vzdělávání seniorů...)⁴⁵

Autoři Bílé knihy zdůrazňují, že vzdělávání dospělých se u nás vyvíjí pomaleji než v jiných zemích, se kterými se chceme v tomto ohledu srovnávat. Dále upozorňují na klíčové problémy v oblasti vzdělávání dospělých, jako například problém kompetencí, právního rámce, motivace a další. Autoři formulují doporučení:

- vytvořit právní rámec pro vzdělávání dospělých,

⁴² RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Masarykova univerzita, 2008, s. 9-10.

⁴³ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 53.

⁴⁴ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 15.

⁴⁵ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Masarykova univerzita, 2008, s. 16.

- vypracovat a zavést soustavu finančních a nefinančních pobídek,
- založit mechanismy systémového rozvoje vzdělávání dospělých.⁴⁶

Dalším a současně posledním materiálem je „Strategie celoživotního učení ČR“ (2007). Tato strategie mimo jiné přináší analýzu současné situace a na tomto základě formuluje vize a strategie rozvoje celoživotního učení v České republice. Vychází ze znalostí mezinárodních trendů a specifík v české situaci. Autoři dokumentu upozorňují, že praxe nebude jednoduchým procesem a je nutné aktivní zapojení všech zúčastněných stran.⁴⁷

3.2.1 Formy celoživotního učení

Jak jsem již zmínila, jsou definovány tři kategorie celoživotního učení: formální, neformální a informální.

Formální učení se realizuje ve formálních vzdělávacích institucích, zejména ve školách. V těchto institucích jsou normativně vymezené cíle, funkce, obsahy, prostředky a způsoby hodnocení. Aktivity jsou zakončeny nějakým druhem certifikátu, který je společensky a oficiálně uznávaný (vysvědčení, diplom, titul...). Formální učení mělo dominantní postavení ve vzdělávacím systému až do nedávné doby.⁴⁸

Neformální učení se uskutečňuje mimo formální vzdělávací systém a nevede k ucelenému školskému vzdělání. Jsou to organizované výchovné aktivity, které jsou mimo rámec zavedeného oficiálního školského systému. Zájemcům nabízí záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů, které jsou založeny na uceleném systému hodnot. Aktivity jsou zpravidla dobrovolné a organizují je neziskové organizace, školská zařízení pro zájmové vzdělávání (SVČ, vzdělávací agentury, kluby, kulturní zařízení...).⁴⁹

Informální učení je podle Strategie celoživotního učení (2007) „*proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině, ve volném čase. Zahrnuje také sebevzdělávání, kdy učící se nemá možnost ověřit si nabyté znalosti (např. televizní jazykové kurzy). Na rozdíl od formálního*

⁴⁶ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Masarykova univerzita, 2008, s. 16.

⁴⁷ Tamtéž, s. 18-19

⁴⁸ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 16.

⁴⁹ *Neformální vzdělávání* [online]. [cit. 2016-07-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>

a neformálního je neorganizované, zpravidla nesystemické a institucionálně nekoordinované.“⁵⁰

Všechny tři kategorie učení je nutné chápat jako homogenní celek, který umožňuje jedinci získávat během života různé kvalifikace a kompetence. Učení potom představuje nejen celoživotní, ale také všeživotní proces, který probíhá bez ohledu na místo, čas nebo formu.⁵¹ Typickým znakem pro zájmové vzdělávání je jeho dobrovolnost a otevřenost, což je možné v kategoriích neformálního a informálního učení na rozdíl od formálního učení.

Kromě výše zmíněných kategorií celoživotní učení dělíme do dvou etap: počáteční a další vzdělávání. Počáteční vzdělávání je veškeré vzdělávání realizované v rámci vzdělávací soustavy (základní, střední, vyšší, vysoké). Další vzdělávání se člení na profesní, občanské a zájmové vzdělávání.

3.2.2 Další vzdělávání dospělých

Profesním vzděláváním je myšlen jakýkoliv typ vzdělávacích aktivit, které jsou odborně nebo profesně zaměřeny na určitý praktický cíl. Patří sem kvalifikační, rekvalifikační vzdělávání, kurzy, zaškolování... Výstupem z tohoto typu vzdělávání jsou například certifikáty, které zajistí kvalifikaci jedince. Profesní vzdělávání chápeme jako trvalé zkvalitňování lidských zdrojů kultivací osobnosti.⁵² Další profesní vzdělávání je specifické pro určitá povolání, kde je nutností nadále se vzdělávat, například lékaři, právníci, programátoři. Je typické pro určitý typ zaměstnavatelů, kteří si vytvářejí vlastní uzavřené systémy vzdělávání jako součást své personální práce, například státní správa, vojsko, banky, velké podniky. Velmi důležité je další vzdělávání pro nezaměstnané, postižené a nekvalifikované, které je z velké části finančně závislé na státu.⁵³

Občanské vzdělávání zahrnuje vzdělávání ve veřejných otázkách (státních, regionálních), které se orientují na uspokojování společenských potřeb, ale také na uspokojování zájmů občanů a na zkvalitňování života. Vytváří širší předpoklady pro kultivaci člověka jako občana, pro jeho adaptaci na měnící se podmínky (společenské, ekonomické a politické). Současně slouží k urychlení a dotváření procesu socializace a občanské hodnotové orientace. Zahrnuje problematiku etickou, estetickou, historickou,

⁵⁰ *Strategie celoživotního učení ČR.* (2007). Praha: MŠMT.

⁵¹ BENEŠ, M. *Andragogika.* 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 16.

⁵² ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých.* Praha: Portál, 2009, s. 61-62.

⁵³ BENEŠ, M. *Andragogika.* 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 160.

ekologickou, právní, všeobecně vzdělávací, zdravotnickou, tělovýchovnou, filozofickou, náboženskou, politickou, občanskou a sociální.⁵⁴ Občanské vzdělávání by mělo být státem podporováno a mělo by být v zájmu státu. Náboženské a politické vzdělávání je také organizováno náboženskými a politickými uskupeními k podpoře jejich politiky a názorů.⁵⁵

Zájmové vzdělávání je souhrn jednorázových nebo pravidelných aktivit, které směřují k účelnému naplnění volného času. Umožňuje jedinci získat vědomosti a dovednosti mimo školní vzdělávání. Je charakteristické zájmem jedince, volným časem, dobrovolností, svobodou výběru, pestrou nabídkou, otevřeností, aktivitou a uspokojením potřeb.⁵⁶ Nutno poznamenat, že zájmové a profesní vzdělávání nemusí být v úplném rozporu, ale tyto dva typy vzdělávání se mohou v určitých oblastech ovlivňovat či propojovat. Obsah, který má dnes čistě zájmový charakter, se do budoucna může stát náplní profesní aktivity.⁵⁷

3.3 Specifika vzdělávání dospělých

Každý dospělý jedinec je vzdělávací, ale vzdělávání dospělých vyžaduje jiné vzdělávací metody, přístupy a postupy, než u dětí. Dospělý musí mít motivaci, proč se vzdělávat, neboť jeho vzdělávání probíhá současně s dalšími povinnostmi, které ze života vyplývají (zaměstnání, rodina). Velmi důležitý je aktivní přístup jedince a dobře zvolený postup a průběh vzdělávání ze strany vzdělavatele.

Pro efektivní učení by měly být splněny tři podmínky - můžu, umím, chci – ve vzájemném vztahu:

- každý člověk musí mít možnost se učit – jak z hlediska sociálního aspektu (rodinná, pracovní situace, dostatek volného času), tak fyzického (zdravotní stav, duševní výkonnost),
- člověk se musí chtít učit – nejdůležitější je jeho vnitřní motivace, která musí být velmi silná (jedinec, který se nechce učit, se nic nenaučí),

⁵⁴ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 9.

⁵⁵ PALÁN, Z. *Andragogický slovník: Občanské vzdělávání* [online]. [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/obcanske-vzdelavani>

⁵⁶ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 280.

⁵⁷ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 61-62.

- důležité je také umět se učit.⁵⁸

Mužík (2004) vystihuje rozdílné pojetí vzdělávání a učení mezi dětmi a dospělými:⁵⁹

Tab. č. 1 Rozdílnost v pojetí výchovné a vzdělávací péče

Děti a mládež	Dospělí
Vzdělávání jako příprava na život	Vzdělávání jako nutný doprovodný jev života
Zaměření na vzdělávací normativy	Zaměření na potřeby účastníka
Učení potencionálního	Učení potřebného
Nápodoba a kontrola chování	Pomoc při řešení profesních a životních problémů

Zdroj: Mužík, J. *Androdidaktika*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004. S. 30

Z tabulky vyplývá, že děti se vzděláváním obecně připravují na budoucnost, učí se to, co je obecně, normativně dané, co by měly umět. Současně probíhá intenzivní proces socializace - napodobují a učí se kontrolovat své chování. Oproti tomu dospělí se vzdělávají v oblasti, kterou potřebují například ke své profesi, vzdělávání je zaměřeno na jejich potřeby a má jim napomoci i v řešení jejich problémů.

3.4 Osobnost vzdělavatele dospělých

V každém stupni vzdělávání je vzdělávaný veden vzdělavatelem. Ve školách je to pedagog – učitel, který má vůči žákům jiné postavení než lektor dospělých. Dospělý je partnerem vzdělavatele, není žákem, protože se vzdělává dobrovolně, ví, co se od něj očekává a zaměřuje se na svoji konkrétní potřebu.

Ve vzdělávání dospělých se pro pedagoga používá pojem lektor. Lektor řídí vzdělávání dospělých a vyniká svojí odborností. Předpokladem jeho úspěšné činnosti je

⁵⁸ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 62.

⁵⁹ MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 30.

dobrá znalost andragogiky a pedagogiky, znalost psychologie osobnosti, ale také motivační, organizační, komunikační, didaktické a kreativní schopnosti.⁶⁰

Lektor vzdělává v institucích, které jsou svým obsahem práce zaměřeny na vzdělávání dospělých. Dále v organizacích, kde vzdělávání dospělých je součástí jejich činnosti, např. mateřská centra, která se zaměřují na rodiny s dětmi, ale také pořádají kurzy pro dospělé, nebo v institucích, které mají vzdělávání jako sekundární (druhotnou) činnost. DDM poskytují vzdělávání nejen dětem, žákům a studentům, ale také dospělým, a to formou pravidelné nebo příležitostné činnosti. Vzdělavatelem v DDM je pedagog volného času.

Pedagogem volného času se rozumí pedagog, který vystudoval pedagogiku zaměřenou na získání odborné kvalifikace v oboru vychovatel a pedagog volného času podle § 22 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, § 231 zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce a § 3 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.⁶¹

Podle katalogu prací ve veřejných službách a správě (Nařízení vlády 222/2010 Sb.) pedagog volného času vykonává komplexní výchovnou a vzdělávací činnost, zaměřenou na oblast zájmového vzdělávání dětí, žáků, studentů, mládeže nebo pedagogických pracovníků a dalších dospělých zájemců se všeobecným zaměřením na rozvoj jejich zájmů, znalostí, tvořivých schopností a na jejich celkový i specifický rozvoj.⁶²

Vážanský (2001) rozlišuje podle úrovně jednání čtyři typy pedagogů volného času:

- pedagog volného času jako poradce pro volný čas – zabývá se volnočasovou komunikací, spontánním formováním situací ve volném čase,
- animátor – zajímá se o speciální obsahy volného času a jejich zprostředkování,
- administrátor volného času – organizuje hřiště, centra mladých, studijní cesty...,
- politik a vědec volného času – hledá společenské základy k zamyšlení a volnočasově pedagogicky jedná.⁶³

⁶⁰ BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, s. 118.

⁶¹ NIDV: *Studium pedagogiky volného času* [online]. [cit. 2016-07-27]. Dostupné z:

<http://znav.nidv.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/studium-pedagogiky-volneho-casu?fi=1>

⁶² MPSV: *Nařízení vlády č. 222/2010 Sb. O katalogu prací ve veřejných službách a správě* [online]. [cit. 2016-07-24]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8980/Katalog_praci_UZ_1_10_2010.pdf

⁶³ VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print – Typia, 2001, s. 93.

Pedagog volného času by měl mít základní osobnostní rysy: schopnost empatie, komunikativnost, přiměřenou míru dominantnosti, která umožňuje vedení druhých lidí, odolnost, stabilitu, nekonfliktnost, pozitivní vztah k lidem.

Práce lektora dalšího vzdělávání je specifická tím, že se obrací k dospělým lidem. Lektor by měl být odborníkem ve svém oboru, ale velmi důležitá je praxe v lektorské činnosti. Autorita lektora se nezakládá jen na odbornosti, vědomostech, dovednostech, ale i na tom, jak dovede vysvětlit danou problematiku posluchačům, jak jim dokáže předat informace a zaujmout je. Pokud chce lektor vzdělávat dospělé účastníky, musí se sám neustále vzdělávat, získávat nové informace, osvojovat si stále nové vědomosti a dovednosti ve svém oboru. Kromě toho by v současné době měl lektor disponovat i manažerskými, pedagogickými, rétorickými a dalšími specifickými dovednostmi. Měl by umět využívat moderní metody a formy vzdělávání.⁶⁴

Občanské sdružení Asociace institucí vzdělávání dospělých v ČR uvádí na svých webových stránkách desatero kvalitního lektora, podle kterého je lektor vždy čestný (k zaměstnavateli i účastníkům vzdělávání) a dodržuje etický kodex a dohodnutá pravidla. Jeho osobnost i odbornost je respektována. Dělá svou práci rád, vnímá ji jako poslání. Je vstřícný přátelský, trpělivý a empatický. Je schopný improvizace, je kreativní, vede a povzbuzuje účastníky. Neustále se vzdělává a pracuje sám na sobě. Dosahuje svých cílů a respektuje potřeby klienta, provádí ho celým vzdělávacím procesem. Využívá metody a techniky s ohledem na obsah a cíle vzdělávání a cílovou skupinu. Je schopen týmové spolupráce a šíří a podporuje dobré jméno instituce svou profesionalitou, chováním a vystupováním.⁶⁵

3.5 Metody vzdělávání dospělých

Vzdělávání by pro dospělé mělo být zajímavé, přínosné a měly by být uspokojeny jejich potřeby. Lektoři používají různé metody.

⁶⁴ *Osobnost lektora dalšího vzdělávání* [online]. Praha: NÚV, 2011. ISBN 978-80-87063-51-4. [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/TTnet/Workshop_rijen_2011/TTnet11konfer.pdf

⁶⁵ *Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, o.s.: Desatero kvalitního lektora* [online]. [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: http://www.bi.cz/UserFiles/File/LOGA/Kodex%20kvality_lektora%20a%20institute_AIVD_web.pdf

Metoda znamená postup nebo cestu, která směřuje k danému cíli. Ve vztahu k dospělým účastníkům vzdělávání je to cílevědomý a koordinovaný systém vyučovací činnosti lektora a činnosti účastníků. Metody vycházejí ze zájmů a potřeb dospělých.⁶⁶

Lektor by měl znát co nejvíce vhodných metod a prostředků, aby je mohl v průběhu vzdělávací aktivity operativně měnit podle měnící se situace. Při dělení metod se nejčastěji setkáváme s rozdělením podle způsobu interakce na metody frontální, skupinové nebo individuální, nebo podle způsobu cíle výuky na motivační expoziční, fixační a diagnostické.⁶⁷

Mezi nejrozšířenější a nejznámější metody podle Mužíka (1998) patří:

- **Přednáška** – výhodou této metody je systematické předání zkušeností v krátkém časovém intervalu, je snadno proveditelná, nevýhodou je minimální aktivita účastníků, kteří jsou závislí na rétorických schopnostech lektora.
- **Dialogické metody** – výhodou je větší aktivita účastníků, v průběhu dochází ke zpětné vazbě formou průběžných odpovědí, nevýhodou je ztráta motivace a pozornosti, pokud trvá příliš dlouho.
- **Projektové metody** – výhodou je aktivizace každého účastníka, nevýhodou je nebezpečí únavy a přetížení a možné problémy s koordinací, protože každý účastník má jiné pracovní tempo.
- **Samostatná aktivita jedince** – výhodou je opět aktivita všech jedinců, nevýhodou je minimální sociální kontakt, opět únava a přetížení.
- **Hraní rolí** – výhodou je osobní prožitek situací a schémat chování, nevýhodou může být nejistota pro lektora, jak hra probíhá.⁶⁸

V posledních letech se velmi rozvíjí metoda **zážitkové pedagogiky**, která je typická zaměřením na všestranný rozvoj osobnosti. Umožňuje získání zkušeností v bezprostřední každodenní realitě, dochází k aktivizaci lidských potřeb. Většina těchto aktivit se uskutečňuje v přírodě, tzv. outdoorové aktivity. Aktivity, které se neodehrávají venku, se nazývají indoorové a jsou většinou méně fyzicky náročné, mívají hlubší edukační charakter, např. hraní rolí. Tyto metody jsou založeny na fenoménu zážitku a osobní zkušenosti.⁶⁹

⁶⁶ BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, s. 18-19.

⁶⁷ ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 68.

⁶⁸ MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004, s. 68-69.

⁶⁹ ŠERÁK, M. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 75-76.

3.6 Motivace a bariéry vzdělávání dospělých

Pro vzdělávajícího se dospělého je velmi důležitá vnitřní motivace, která pochází z jedince samotného, z jeho potřeby se vzdělávat. Dále je důležitá i vnější motivace, která je vytvářena okolím – rodinou, vzdělavatelem, spolužáky. Na druhé straně se mohou vyskytnout překážky a bariéry, jako například únava, nedostatek znalostí a dovedností, osobní starosti a problémy, které mohou bránit dospělému ve vzdělávání.

Struktura motivů účasti na dalším vzdělávání se dá určit na základě dlouhodobých výzkumů:

- sociální kontakt – účastník chce navázat nebo rozvinout další kontakty, potřeba přátelství s jinými lidmi,
- sociální podněty – dospělý účastník chce mít prostor, kde není zatěžován každodenními starostmi,
- profesní důvody – účastník si zajišťuje pozici v zaměstnání nebo pracuje na jejím rozvoji,
- participace na politickém, zejména komunálním životě – účastník si chce zlepšit své schopnosti v těchto záležitostech,
- vnější očekávání – účastníkovi jsou vzdělávací aktivity doporučeny například zaměstnavatelem, přáteli, rodinou, sociálními pracovníky,
- kognitivní zájmy – tato motivace vychází z klasické představy vzdělávání dospělých, vychází z vlastní hodnoty znalostí a jejich získávání.⁷⁰

Motivace je tedy pro dospělého člověka důležitá z hlediska dosahování cílů, ale vzdělávání může být ovlivněno bariérami, tedy překážkami ve vzdělávání, které negativně ovlivňují jeho průběh a výsledky.

Bariéry můžeme rozdělit podle Bednařikové (2006) na:

- psychologické – nedostatečná motivace dospělého ke vzdělávání, neefektivní styl učení, nedostatek trpělivosti, intelektu, obava z konkurence, selhání apod.,
- pedagogické – tuto bariéru vytváří dlouhý interval od posledního systematického vzdělávání, nedostatek předchozích vědomostí, špatná prezentace učiva, nedostatky v pedagogické práci vzdělavatele apod.,

⁷⁰ BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 106.

- organizační – nedostatečné informace o studiu, nedostatek financí na vzdělávání, špatné dopravní spojení, rodinná situace apod.⁷¹

Shrnutí

Vzdělávání dospělých zaznamenává v posledních letech velký rozmach. Důvodem je měnící se moderní společnost, která vyžaduje nové, aktuální znalosti a dovednosti. Člověk, který chce být v této společnosti uplatnitelný, musí své znalosti a dovednosti neustále rozšiřovat a prohlubovat. Současná doba umožňuje vzdělávat se po celý život, v různých formách. Mezi vzděláváním dětí a dospělých jsou určité rozdíly, které je třeba znát. Dospělý člověk například potřebuje ke vzdělávání výraznou motivaci, musí mít jasně stanovené cíle, ke kterým směřuje, vhodné výukové metody, je vyžadován jeho aktivní přístup ke vzdělávání. Dospělého ovlivňují při vzdělávání okolní jevy a činitelé (rodina, zaměstnání, kolegové...), a tím se může měnit jeho motivace. Motivací je naučit se něčemu novému, poznat nové lidi, aktivně trávit svůj volný čas. Překážkou mohou být situace jako finanční nedostupnost, zdravotní důvody, nedostatek času kvůli pracovnímu nebo rodinnému vytížení. Pro studující dospělé je důležité z hlediska motivace účast na výběru metod vzdělávání a souvislost s praxí.

⁷¹ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 21.

4 Zájmové vzdělávání dospělých

Významnou oblastí ve vzdělávání dospělých je zájmové vzdělávání. V první podkapitole jsou vymezeny jeho funkce a cíle, druhá se zabývá současnou pozicí zájmového vzdělávání, třetí vymezuje typy a možné formy zájmového vzdělávání. Čtvrtá podkapitola se věnuje institucím, které se zabývají zájmovým vzděláváním. Poslední podkapitola se zabývá vzdělavatelem v zájmovém vzdělávání a jeho osobností.

Sféra celoživotního učení se zaměřuje především na problematiku dalšího profesního vzdělávání, zejména kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání. Ostatní oblasti celoživotního učení, především občanské a zájmové, zůstávají na okraji, nicméně jsou velmi důležité pro jedince. Mezi základní pilíře vzdělávání dospělých patří potřeba a zájem. Potřeba je projev určitého nedostatku, něčeho nutného, žádoucího. Má motivační funkci, podněcuje jedince k odstranění vzniklého napětí. Z pohledu sociologie mohou být potřeby celospolečenské, skupinové a individuální. Kulturní a vzdělávací potřeby jsou ovlivňovány zejména rodinou, profesí, vzdělaností, rodinnými a místními tradicemi. Je to reakce na určitý podnět. Zájem je druh motivační síly, kdy se jedinec zaměřuje na hodnoty, se snahou zabývat se tím, co člověka upoutá po stránce citové nebo poznávací. Pro zájem je důležité poznání objektu, doprovázené emocionálním aspektem. Zájmy jsou většinou vyvolávány potřebou, rozvíjejí se na základě potřeb, které již existují, umožňují jejich uspokojení. Pro zájem je typická jeho stálost a trvanlivost. V oblasti zájmového vzdělávání dělíme zájmy na aktivní a pasivní.⁷²

4.1 Funkce a cíle zájmového vzdělávání dospělých

Nejtypičtějším rysem pro zájmové vzdělávání dospělých je jeho dobrovolnost a neformálnost. Účastník si sám může zvolit cíle, metody a dobu vzdělávání podle svých možností, zájmů a potřeb. Mezi další znaky patří svoboda výběru. Podmínkou je silná motivace jedince. Hlavním cílem výchovy a vzdělávání je všestranně a harmonicky rozvinutá osobnost, relativně samostatná, ale plně zapojená do společenských vztahů. Cíle můžeme rozdělit na poznávací, dovednostní a hodnotové. Smyslem zájmového vzdělávání je vyčerpání plného potenciálu volného času. Každý jedinec by měl mít

⁷² ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 45 – 50.

možnost a příležitost kvalitně využít svůj volný čas – tvůrčím způsobem, se zaměřením na vlastní rozvoj.⁷³

Zájmové vzdělávání má mnoho funkcí, ale zejména funkce kompenzační je pokus o doplnění nedostatků školských systémů. Na počátku 20. století školství nebylo schopno uspokojit společenskou poptávku po vzdělání a kvalifikaci. Objevily se protichůdné názory: na straně jedné, že rozmach školství povede k přebytečnosti vzdělávání dospělých, na straně druhé, že sebevětší rozvoj školství nemůže zajistit uspokojení všech vzdělávacích potřeb, a proto je nutno vybudovat vzdělávací systém pro dospělé. Jedním z důvodů vybudování takového systému byla možnost doplnit si chybějící vzdělání v průběhu života dospělého. V šedesátých a sedmdesátých letech se začala prakticky realizovat myšlenka, že vzdělávání je proces, který provází člověka po celý jeho život – celoživotní učení. Člověk by měl mít možnost se po celý život zdokonalovat a pracovat sám na sobě.⁷⁴

4.2 Současná pozice zájmového vzdělávání dospělých

V devadesátých letech 20. století se evropská společnost začala zásadně měnit a to se projevilo také v pojetí a praxi výchovy ve volném čase. Mezinárodní kontakty začaly být intenzivnější, prohloubil a rozšířil se evropský integrační proces, ačkoliv probíhá pomaleji a obtížněji, než se původně předpokládalo. Tyto změny byly velmi zásadní zejména pro oblast volnočasových aktivit dětí a mládeže, ale měly spojitost i se vzděláváním dospělých.⁷⁵

Rozvíjelo se zejména profesní vzdělávání dospělých, zatímco značná část organizací zájmového a občanského charakteru se potýkala s existenčními problémy a nezájmem ze strany lidí, ale i státu. I státní koncepce a strategie byly převážně zaměřeny na formální vzdělávání dospělých a rekvalifikace. V tomto období byl nedostatek kvalifikovaných pedagogických pracovníků a poskytované služby nebyly vždy kvalitní. Dalším faktorem bylo postupné převádění majetku státu na obce a kraje, což mělo za následek posuny v organizačním rámci edukace.⁷⁶

⁷³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 52 – 54.

⁷⁴ BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 25.

⁷⁵ PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. Aktual. vydání. Praha: Portál, 2002, s. 26 – 28.

⁷⁶ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 93-95.

Dle Šeráka (2009) situace v České republice není příliš příznivá, zaostává z mnoha hledisek za kulturními a sociálními standardy západní Evropy. Problémem je dostupnost, financování a kolísající úroveň kurzů. Je potřeba vytvořit organizovaný a vnitřně provázaný systém vzdělávání dospělých.⁷⁷

Naopak Beneš (2014) charakterizuje současnou situaci dospělých tak, že hodnota a prestiž vzdělávání roste, ale nabídka není pro všechny stejná. Není vytvořen čtvrtý subsystém vzdělávací soustavy (v současnosti jsou tři: všeobecné, odborné a vysoké školství). Zaostává stát ve své angažovanosti ke vzdělávání dospělých. Prudce roste podíl nestátních organizací, které nabízejí vzdělávání pro dospělé. Vzdělávání dospělých musí reagovat na společenské změny, ale i na měnící se potenciální účastníky – lidé jsou v současnosti náročnější, kritičtější, vzdělanější a vybíravější.⁷⁸

Šerák v Učitelských novinách v článku *Bariéry mezi jednotlivými podobami vzdělávání mají být prostupné*, pojednává o současném stavu vzdělávání dospělých. Pokud má být naplněna myšlenka celoživotního učení, je nutné strhávat bariéry mezi profesním, občanským a zájmovým vzděláváním. Podle Šeráka by měla existovat absolutní prostupnost forem, metod a obsahu vzdělávání – to je princip celoživotního učení – kdykoliv, v jakémkoliv věku studovat jakoukoliv oblast a jakýmkoliv vhodným způsobem.⁷⁹

4.3 Typy a formy zájmového vzdělávání dospělých

Oblast zájmového vzdělávání je tak rozsáhlá, že je velmi obtížné vyjmenovat všechny typy zájmového vzdělávání. Změny v členění probíhají také vývojem, jsou podmíněny dobou, společností a životním stylem dospělých.

Mezi dlouhodobě uznávaná členění patří rozdělení podle Vymazala (1990), který dělil zájmově vzdělávací aktivity na:

- morálně – politické a právní,
- jazykové, vědecké a světonázorové,
- pracovní a technické,

⁷⁷ Tamtéž, s. 93-95.

⁷⁸ BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 35-36.

⁷⁹ *Učitelské noviny: Bariéry mezi jednotlivými podobami vzdělávání mají být prostupné* [online]. 2011 (44) [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6295>

- estetické,
- tělesné, zdravotní a branné.⁸⁰

Vymazalovo rozdělení typů zájmového vzdělávání začalo být asi po dvaceti letech zastaralé. Důvodem jsou společenské změny ve společnosti. Šerák (2009) toto členění zájmového vzdělávání upravuje a rozšiřuje o následující kategorie:

- **kulturní a estetická výchova** – výchova uměním a výchova k umění, dva strategické přístupy. Tento typ výchovy se zabývá výtvarným, múzickým, sdruženým uměním,
- **pohybová a sportovní výchova** – zahrnuje oblast aktivní péče o fyzický stav člověka. Mezi formy pohybové výchovy řadíme sport, pohybovou rekreaci. Sportovní volnočasové aktivity mohou být organizované (kluby...), částečně organizované (trenér, konzultant, fitness...), neorganizované,
- **cestování a turistika** – možno definovat jako aktivní pohybová a kulturně poznávací činnost, která má uspokojit fyzické a duševní síly člověka, formou odpočinku, poznávání, kulturního a společenského vyžití a komunikace,
- **zdravotní výchova** – zaměřuje se na rozvoj celkové zdravotní uvědomělosti, základy zdravé výživy a zdravého životního stylu a na zdravotní prevenci. Rozlišuje fyzické zdraví (tělesná sféra), psychické zdraví (duševní stav jedince a jeho odolnost), společenské zdraví (postavení jedince v sociálním prostředí, interakce a komunikace) a osobní zdraví (vztahuje se ke smyslu života a jeho naplňování),
- **environmentální výchova** – zprostředkovává informace o vzájemných vztazích systému člověk – společnost – příroda a pomáhá vytvářet pozitivní hodnoty a postoje k této problematice,
- **vědeckotechnické vzdělání** – rostoucí úloha vědy ve společnosti a její pronikání do běžného života, významné pro život a další rozvoj člověka. Patří sem například hvězdárny, muzea, kutilství, chatařství a chalupaření,
- **jazykové vzdělání** – tato oblast je diskutabilní, protože výstupem může být i získání formální kvalifikace. Ale je možné a velmi časté studovat cizí jazyk

⁸⁰ VYMAZAL, Jiří. 1990. *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČSR*. Praha: SPN, 1990, s. 15.

z pouhého osobního zájmu, aby jedinec nebyl v současném globalizovaném světě znevýhodněn,

- **náboženská a duchovní výchova** – cílem těchto aktivit je snaha soustředit se na duchovní rozměr lidského života a rozvíjet lidský život směrem k duchovní úrovni. Mezi nejnavštěvovanější patří kurzy, které mají sloužit k seznámení s jednotlivými duchovními principy.⁸¹

Typy zájmového vzdělávání se realizují určitými formami. Formy představují komplex didakticko-organizačních opatření, kterými se realizuje vzdělávání v nějakém vymezeném čase, prostoru a ve vztahu lektor – účastník. Prostřednictvím metod se uskutečňuje vazba cíle a obsahu výuky. Barták (2008) uvádí jako základní vzdělávací formy ve vzdělávání dospělých formy monologické, dialogické, skupinové, složené a kombinované.⁸²

V zájmovém vzdělávání dospělých jsou nejrozšířenější dva typy forem vzdělávání: vzdělávací kurz a zájmový útvar (kroužek). Vzdělávací kurz je forma kolektivního vzdělávání, která je tematicky a časově vymezena. Účastník si pod vedením lektora osvojí odborné poznatky a praktické dovednosti z určité oblasti nebo z určitého druhu pracovní činnosti. Mezi užívané didaktické metody patří přednáška, seminář, cvičení. Zájmový útvar je sdružení jedinců se stejnou zájmovou orientací. Mohou být:

- naučné (jazykové, přírodovědné...),
- technické (modelářské, elektrotechnické...),
- společenské (šachové, křížovkářské...),
- umělecké (hudební, taneční...),
- sportovní (turistické, tenisové...)⁸³

4.4 Instituce zájmového vzdělávání

V andragogickém slovníku (Průcha, Veteška, 2012) najdeme charakteristiku instituce neformálního vzdělávání: „*Soukromé firmy a neziskové organizace poskytují organizované a záměrné vzdělávání, které nevede k dosažení stupně vzdělání. Nabídka*

⁸¹ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 137-182.

⁸² BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, s. 137.

⁸³ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 78.

vzdělávání je zaměřena na potřeby dospělých účastníků po absolvování počátečního vzdělání.“⁸⁴

Činnost všech institucí, které se zabývají zájmovým vzděláváním dospělých, je tak rozmanitá, že není možno sestavit komplexní kategorizaci. Instituce můžeme dělit podle šíře jejich nabídky:

- instituce, které se vzděláváním zabývají primárně, specializují se na konkrétní druh vzdělávací činnosti (jazyk, historie, astronomie...),
- instituce, které mají vzdělávání jako sekundární (druhotnou) činnost (knihovny, muzea, zoologické zahrady, hvězdárny...),
- instituce, kde vzdělávání je pouze jednou z oblastí jejich zájmu, je souběžné s jinou činností (kulturní domy, spolky, ekologické organizace...).⁸⁵

V současné době se zájmovým vzděláváním dospělých nezabývají pouze neziskové organizace a soukromé firmy, ale také školy a školská zařízení, zejména Domy dětí a mládeže rozšiřují svoji nabídku i pro dospělé účastníky.

Podle vyhlášky č. 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání se školská zařízení pro zájmové vzdělávání dělí na střediska volného času, školní kluby a školní družiny. Středisko volného času poskytuje služby nejen pro děti, žáky, studenty, ale i pro dospělé účastníky, a to formou pravidelné nebo nepravidelné zájmové činnosti. Střediska, která poskytují zájmové vzdělávání ve více oblastech, jsou Domy dětí a mládeže (dále DDM).

Nestátní neziskové organizace (NNO) se významně podílejí na zájmovém vzdělávání a využití volného času. Jsou finančně životaschopné (čerpání dotací z fondů EU), úspěšně se zapojují do veřejného života. Jejich význam v oblasti sociální a kulturní je nesporný, ale NNO nedosáhly patřičného uznání od státu jako například v ostatních zemích EU. Nejčastějším typem neziskové organizace je občanské sdružení.⁸⁶

V posledních letech hrají důležitou roli v nabídce zájmových aktivit vysoké školy, které poskytují programy celoživotního vzdělávání mimo rámec studijních programů. Programy mohou být orientovány kvalifikačně (studium k prohloubení nebo rozšíření kvalifikace), ale také zájmově (univerzita třetího věku, kurzy...). Dalším typem edukačních aktivit jsou tzv. komunitní školy, které si kladou za cíl naplnit prostorový,

⁸⁴ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 128.

⁸⁵ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 96.

⁸⁶ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s. 107 – 110.

materiální i lidský potenciál venkovských základních škol. Smyslem je aktivizovat a zkvalitňovat společenský život.⁸⁷

Shrnutí

V rámci celoživotního učení dospělých má zájmové vzdělávání velký význam, protože účastník si sám podle své volby a svých možností vybírá takové vzdělávání, které ho baví a chce se mu věnovat, a tak smysluplně využívat a trávit volný čas. Zájmové vzdělávání má mnoho funkcí, nejvýznamnější je funkce kompenzační – kompenzace od práce. V současné době roste význam zájmového vzdělávání. Realizuje se v institucích, které jsou primárně zaměřeny na vzdělávání dospělých, nebo v jiných institucích, kde je vzdělávání dospělých jednou z jejich činností. Vzdělávání dospělých probíhá od jednorázových akcí, přes krátkodobé kurzy až po pravidelné celoroční zájmové útvary.

⁸⁷ ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, s.103 – 106.

5 Výzkumná sonda

5.1 Charakteristika školských zařízení

Domy dětí jsou školská zařízení, která jsou zřízena za účelem výchovy, vzdělávání a rekreační činnosti dětí, mládeže a dospělých ve volném čase. Posláním DDM je poskytovat široké veřejnosti nabídku atraktivních možností aktivního trávení volného času a podporovat tak správný životní styl. Umožňovat zajímavé formy rekreace, relaxace a odpočinku, nenásilnou a poutavou formou předávat dalším generacím znalosti, dovednosti a klíčové kompetence nutné pro další život. Dalším úkolem je umožnit dospělým zájemcům možnost seberealizace v jejich volném čase.

Domy dětí zajišťují výchovné, vzdělávací, rekreační a osvětové činnosti pro děti, žáky, veřejnost a pedagogické pracovníky. Jsou otevřeným pracovištěm pro všechny věkové a sociální skupiny. Nabízejí zájmové vzdělávání v pravidelné, příležitostné, táborové a spontánní činnosti, pořádají kurzy pro pedagogické pracovníky a pro veřejnost. Pracují s talentovanými žáky a zabývají se prevencí patologických jevů, nabízí výukové programy pro mateřské a základní školy.

Činnost DDM se řídí zákonem 561/2004 Sb. (školský zákon), 563/2004 Sb. (zákon o pedagogických pracovnících, vyhláškou 74/2005 Sb. – o zájmovém vzdělávání a dalšími platnými právními předpisy z oblasti školství, bezpečnosti a dalších oblastí.

5.2 Základní informace o výzkumu

V rámci výzkumné sondy své diplomové práce se zabývám na straně jedné pohledem organizací (ředitelů DDM) a na druhé straně pohledem dospělých účastníků, jak vnímají zájmové vzdělávání pro dospělé v jejich organizaci, městě. Jako nejvhodnější sociální technika sběru dat byl zvolen dotazník.

Dotazník je písemný způsob dotazování, který může mít formu papírovou nebo elektronickou. Otázky v dotazníku mohou být otevřené, uzavřené a škálové. Účelem dotazníku je sběr dat tak, aby odpovědi šly co nejlépe vyhodnotit, analyzovat nebo porovnat. Výhodami dotazníkového šetření jsou nízká finanční náročnost, respondentův pocit anonymity, oslovení velkého množství respondentů. Nevýhodou může být malá

návratnost, neúplnost odpovědí, a také není záruka, že skutečně odpovídal původně vybraný respondent.⁸⁸

Dotazník jsem si vybrala proto, že mám možnost komunikace se všemi řediteli DDM v Kraji Vysočina a byla velká pravděpodobnost návratnosti. Domů dětí a mládeže je v Kraji Vysočina 18. Výzkumný vzorek tedy tvoří 18 ředitelů DDM. Dotazníky byly vytvořeny dva – jeden pro ředitele DDM a druhý pro dospělé účastníky. Byly vytvořeny online, ředitelům byl poslán odkaz, kde dotazníky vyplní a odešlou. Zároveň jim byl poslán druhý odkaz na dotazník pro dospělé účastníky s žádostí, aby jej předali minimálně 20 dospělým účastníkům v jejich organizaci z různých oblastí vzdělávání. Tento způsob vyplnění dotazníků zaručuje anonymitu všech respondentů, protože dotazníky se shromažďují na webových stránkách, kde byl dotazník vytvořen. Dotazníky jsem vytvořila na stránkách www.surveio.cz. Odkazy na dotazníky jsem rozeslala v listopadu a platnost dotazníků byla 1 měsíc.

5.2.1 Dotazník pro ředitele DDM

Ve vstupní části dotazníku oslovuji respondenty (ředitele DDM V Kraji Vysočina) a seznamuji je s cílem svého výzkumného šetření. Informuji je o anonymitě dotazníku. Dotazník pro ředitele DDM obsahuje 15 otázek. Vždy bylo potřeba označit minimálně jednu odpověď, u některých otázek bylo možno/žádoucí označit více odpovědí. Na začátku dotazníku jsou otázky, které obsahují faktografické údaje o zkoumaných zařízeních. Další otázky se již zabývaly zájmovým vzděláváním dospělých a byly seřazeny tak, aby potvrdily nebo vyvrátily mnou stanovené hypotézy. Odkaz na vyplnění online dotazníku: <http://www.surveio.com/survey/d/X5G1Q3H5C9A4Z6V9S>⁸⁹

5.2.2 Dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání

Druhým dotazníkem, který byl součástí výzkumného šetření, byl dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání v DDM v Kraji vysočina. Odkaz na vyplnění dotazníků jsem poslala ředitelům DDM s žádostí, aby jej předali nejméně dvaceti dospělým účastníkům zájmového vzdělávání. Ve vstupní části dotazníku opět oslovuji respondenty a seznamuji je s cílem svého výzkumu. Dotazník byl postaven zrcadlově proti dotazníku

⁸⁸ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing , a.s. 2009, s. 118 – 123.

⁸⁹ Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina, dotazník pro ředitele DDM: <http://www.surveio.com/survey/d/X5G1Q3H5C9A4Z6V9S>

pro ředitele, aby bylo zjištěno, jak která strana vnímá danou problematiku. Dotazník obsahuje 13 otázek. V úvodu jsou opět otázky faktografické o dospělém účastníkovi (věk, vzdělání, pohlaví, velikost města...). Další otázky byly zaměřeny na zájmové vzdělávání v jejich městě, organizaci. Odkaz na vyplnění dotazníku: <http://www.surveio.com/survey/d/T2Q8U4B4Y9S7M5G5Q>⁹⁰

5.3 Cíl a předmět výzkumu

Cílem diplomové práce je objasnit význam celoživotního vzdělávání dospělých se zaměřením na zájmové vzdělávání a následně zjistit, zda v konkrétní lokalitě (Kraj Vysočina) a konkrétním typu vzdělávacího zařízení (dům dětí a mládeže – DDM) je nabídka dostatečně pestrá a je tak vnímána i dospělými účastníky.

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda jsou DDM připravené na vzdělávání dospělých, zda mají dostatečně pestrou nabídku vzdělávacích aktivit, a na straně druhé, jak to vnímají dospělí účastníci zájmového vzdělávání.

5.3.1 Formulace hypotéz

S přihlédnutím k cíli diplomové práce jsem pro své dotazníkové šetření vyslovila čtyři hypotézy:

H1: DDM jsou připravené na zájmové vzdělávání dospělých

H2: Nabídka aktivit DDM pokrývá široké spektrum věkových skupin

H3: Nabídka aktivit je natolik pestrá, že účastníci zájmového vzdělávání na DDM většinou nepotřebují navštěvovat jiná vzdělávací zařízení

H4: Nabídka aktivit DDM pro dospělé je z větší části zacílena na ženy

⁹⁰ Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina, dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání: <http://www.surveio.com/survey/d/T2Q8U4B4Y9S7M5G5Q>

5.4 Interpretace získaných dat

V této kapitole se zaměřím na analýzu a prezentaci získaných výsledků hodnocení ředitelů DDM a dospělých účastníků zájmového vzdělávání. Respondenti dotazníkového šetření měli možnost se anonymně vyjádřit, jak vnímají a hodnotí možnosti zájmového vzdělávání dospělých. Výsledky dotazníku by měly potvrdit nebo vyvrátit mnou stanovené hypotézy, které vycházejí z cíle práce.

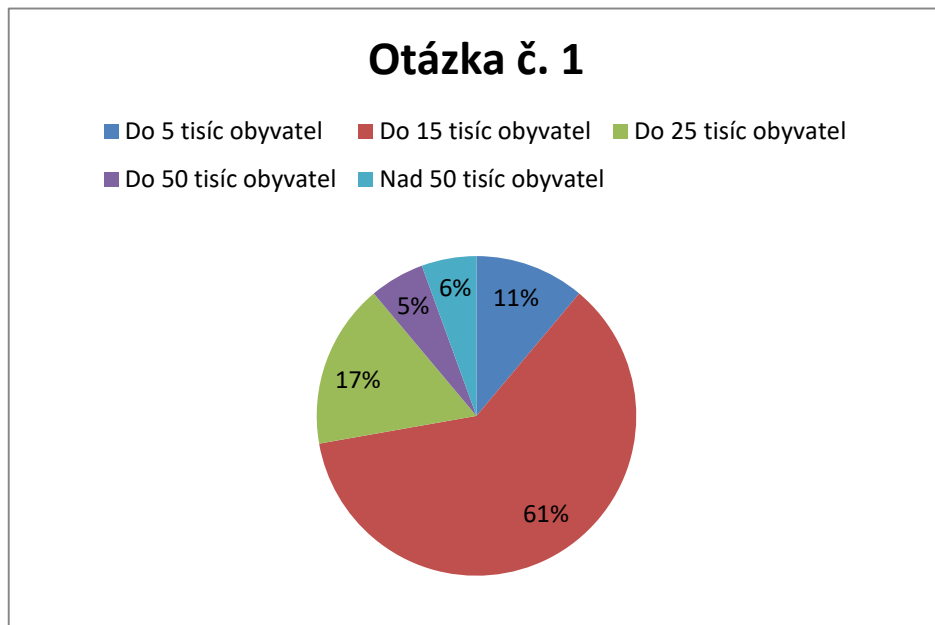
5.4.1 Dotazník pro ředitele DDM

První dotazník byl vytvořen pro ředitele DDM. V současné době domy dětí nabízejí své činnosti a aktivity také dospělým účastníkům, což dříve nebývalo běžné. Zajímalo mě z hlediska výzkumu, jak jsou DDM na vzdělávání dospělých připraveny, jak reagují na nabídku a poptávku, v čem je problém. Dotazník obsahoval 15 otázek a online odkaz byl rozeslán všem ředitelům DDM v Kraji Vysočina, kterých je 18. Návratnost dotazníku byla 100 %, všichni ředitelé DDM dotazník vyplnili a odeslali. Dva domy dětí vzdělávání pro dospělé nenabízejí, proto byly pro ředitele relevantní pouze první čtyři otázky.

Otázka č. 1

Jak velké je město, ve kterém je váš DDM?

Graf č. 1 – Velikost města, kde se DDM nachází

Komentář:

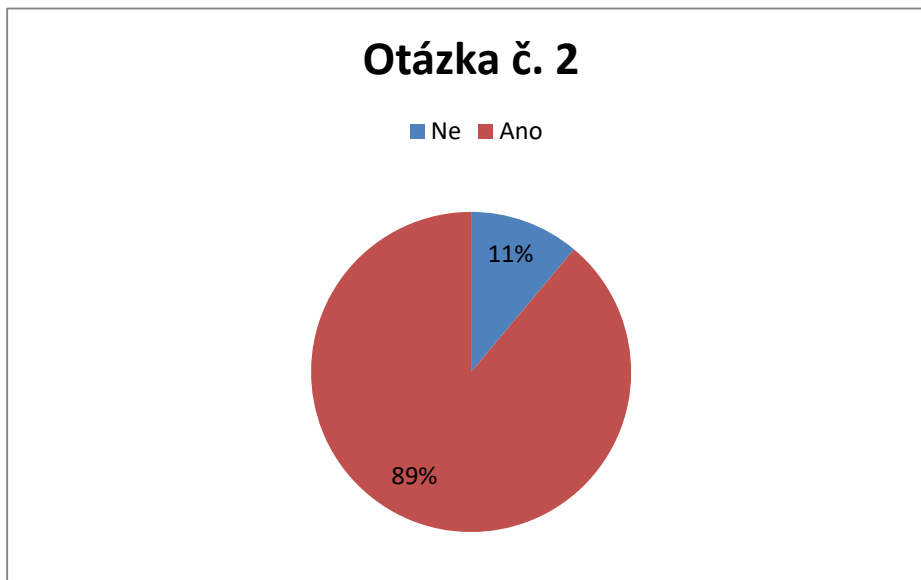
Do 5 tisíc obyvatel	2
Do 15 tisíc obyvatel	11
Do 25 tisíc obyvatel	3
Do 50 tisíc obyvatel	1
Nad 50 tisíc obyvatel	1

Z výsledků je patrné, že nejvíce DDM je ve městech do 15 tisíc obyvatel, celkem 11 DDM z 18. Tři DDM jsou ve městech s počtem obyvatel do 25 tisíc, dva do 5 tisíc obyvatel. Jeden DDM je ve městě s počtem obyvatel do 50 tisíc a 1 nad 50 tisíc obyvatel.

Otázka č. 2

Je ve vašem městě ještě jiné zařízení, které poskytuje vzdělávání pro dospělé?

Graf č. 2 – jiná zařízení ve městě poskytující vzdělávání pro dospělé

Komentář:

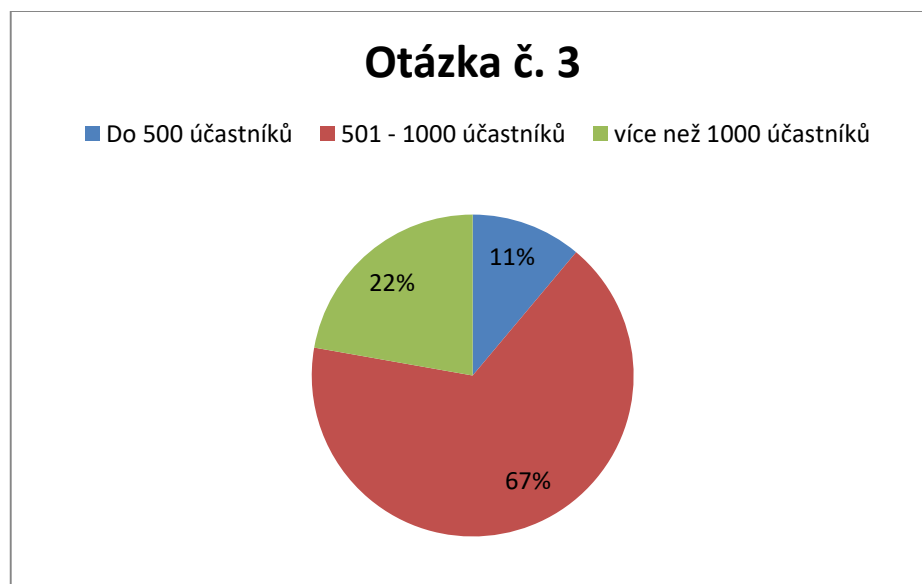
Ne	2
Ano	16

Z výsledků vyplývá, že v 89% případů je ve městě ještě jiné zařízení, které poskytuje a nabízí vzdělávání pro dospělé. 11% odpovědělo, že ne. Jako další zařízení uvedli: Městské kulturní středisko, neziskové organizace, Amadeus – jazyková škola, CETT – vzdělávací agentura, Svaz žen, knihovna, Gymnázium, Informační centrum, Dům kultury.

Otázka č. 3

Kolik účastníků navštěvuje vaše zařízení?

Graf č. 3 – počet účastníků ve školském zařízení

Komentář:

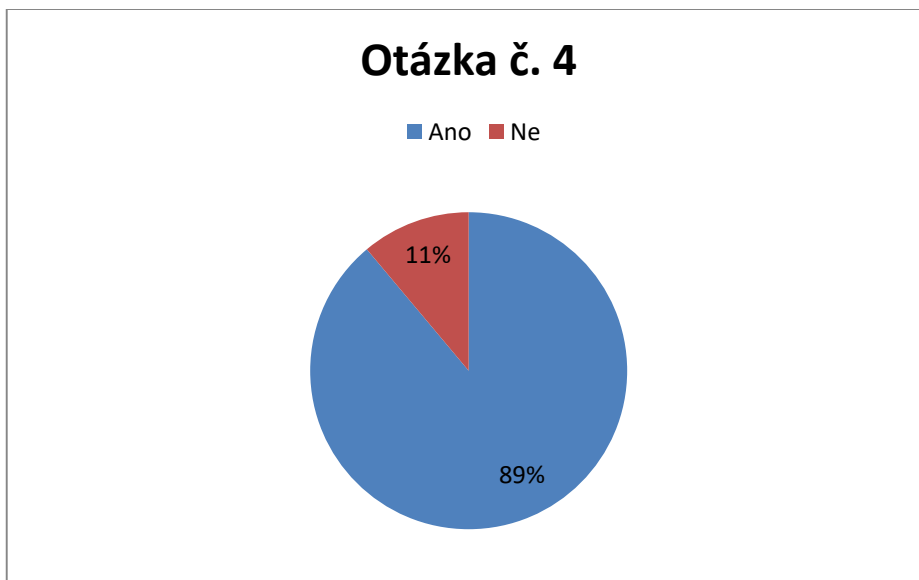
Do 500 účastníků	2
501 - 1000 účastníků	12
více než 1000 účastníků	4

67% respondentů odpovědělo, že velikost jejich zařízení je od 501 do 1000 účastníků. Účastníky jsou myšleni všichni zapsaní členové pravidelné zájmové činnosti na základě přihlášky. Jsou to děti, žáci, studenti, dospělí. Většina DDM nabízí své činnosti pro mnohem více účastníků formou nepravidelné, táborové a další činnosti, ale tito účastníci nejsou písemně přihlášení a vedeni v celoroční činnosti.

Otázka č. 4

Poskytujete zájmové vzdělávání pro dospělé?

Graf č. 4 – poskytování zájmového vzdělávání pro dospělé

Komentář:

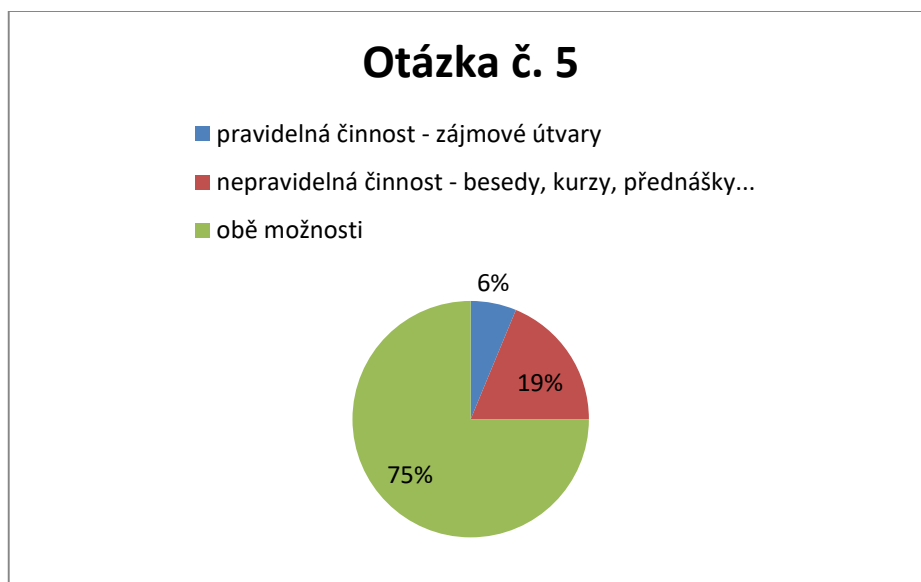
Ano	16
Ne	2

Vzdělávání pro dospělé nabízí 16 domů dětí. Pouze dva DDM vzdělávání pro dospělé neposkytují. Pro další otázky a výsledky jsem pracovala se 16 domy dětí.

Otázka č. 5

Jakou formou poskytlujete zájmové vzdělávání pro dospělé?

Graf č. 5 – formy zájmového vzdělávání pro dospělé

Komentář:

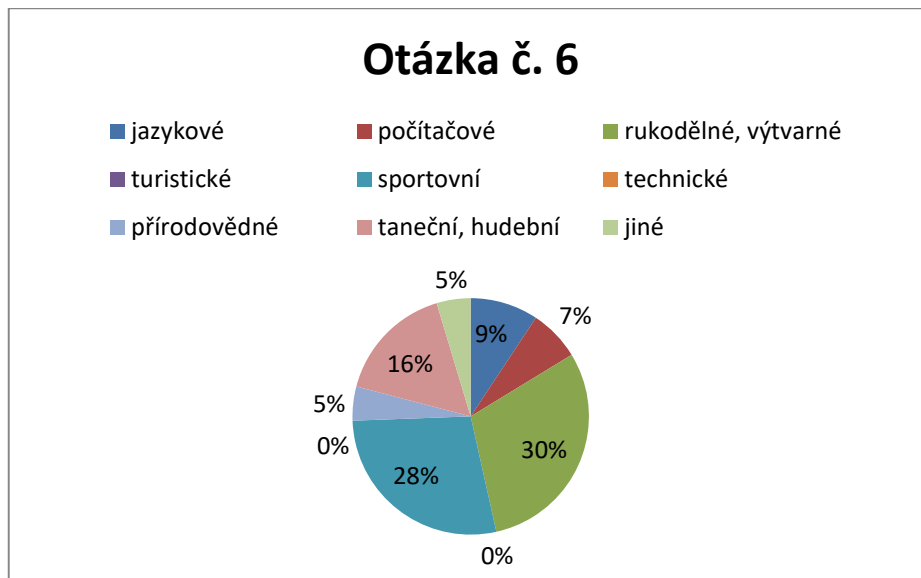
pravidelná činnost - zájmové útvary	1
nepravidelná činnost - besedy, kurzy, přednášky...	3
obě možnosti	12

Vzdělávání pro dospělé formou pravidelné činnosti (zájmové útvary) poskytuje celkem 13 DDM, nepravidelnou činnost (besedy, kurzy, přednášky...) nabízí celkem 15 DDM. Z toho vyplývá, že většina DDM nabízí vzdělávání dospělým účastníkům v pravidelné i nepravidelné činnosti.

Otázka č. 6

O jaké oblasti je největší zájem?

Graf č. 6 – vzdělávací oblasti

Komentář:

jazykové	4
počítačové	3
rukodělné, výtvarné	13
turistické	0
sportovní	12
technické	0
přírodovědné	2
taneční, hudební	7
jiné	2

Ředitelé měli na výběr z 8 oblastí, které jsou běžně poskytovány, a dále měli možnost do kolonky jiné doplnit oblast, kterou nabízejí, a není nabízena v dotazníku. Mohli označit i více možností. Z dotazníku vyplývá, že největší zájem je o oblast rukodělnou a výtvarnou (30%) a oblast sportovní (28%). Na třetím místě je velmi využívána oblast taneční a hudební (16%). O ostatní oblasti je zájem menší: jazyková (9%), počítačová (7%), přírodovědná (5%), jiné oblasti (5%). Mezi jiné ředitelé zařadili - přednášky, hudební orchestr. Oblast turistická a technická nebyla označena ani jednou. Tyto obory jsou nabízeny, jsou navštěvovány, ale nepatří k preferovaným.

Otázka č. 7:

Kdo navštěvuje vámi provozované oblasti častěji?

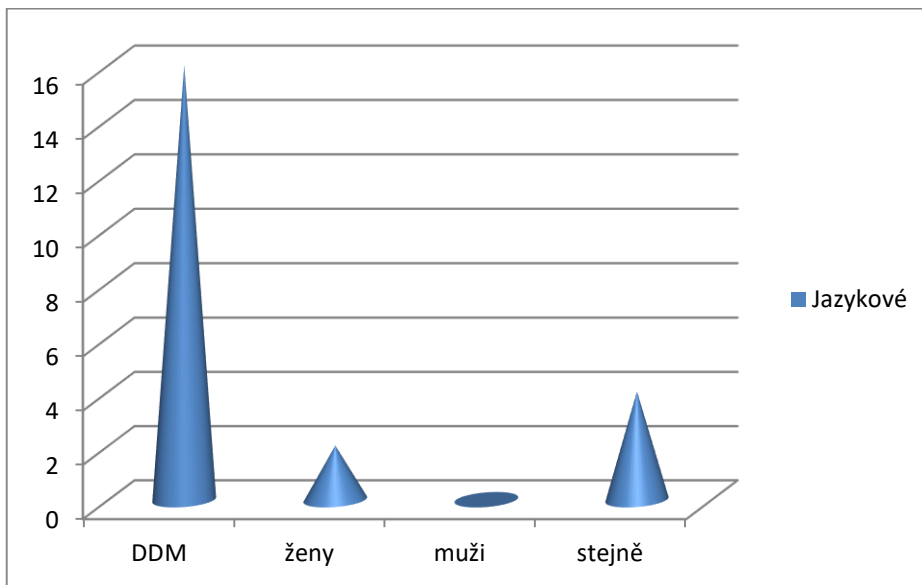
Tabulka č. 1 – návštěvnost oblastí podle pohlaví

	ženy	muži	stejně	nebyla zvolena žádná možnost
jazykové	2	0	4	10
počítačové	1	2	3	10
rukodělné, výtvarné	15	0	0	1
turistické	1	0	1	14
sportovní	3	5	5	3
technické	1	1	0	14
přírodovědné	1	0	3	12
taneční, hudební	5	0	4	7

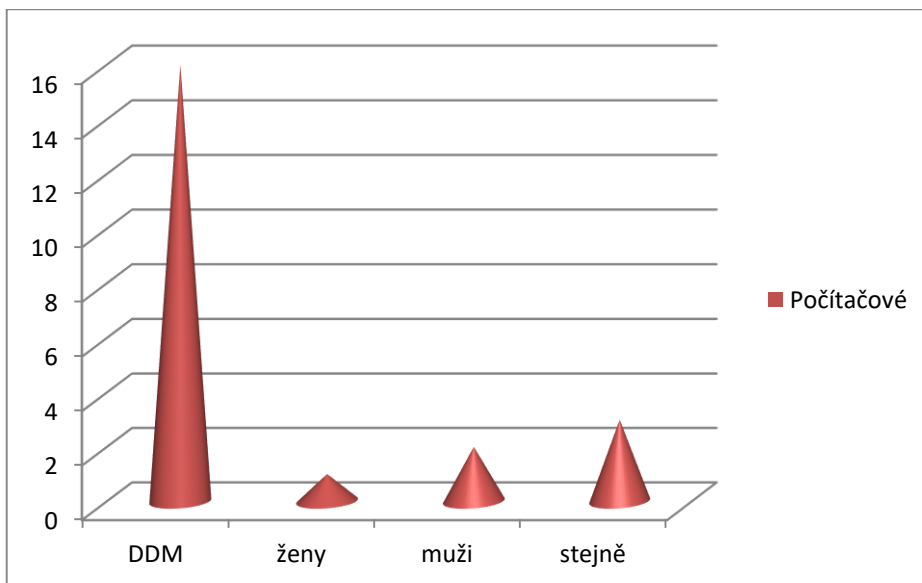
Komentář:

Otázka měla zmapovat, zda jsou některé oblasti výrazně více preferovány ženami nebo muži. Následující grafy ukazují odpovědi pro jednotlivé oblasti v porovnání s počtem odpovědí celkem (sloupeček DDM).

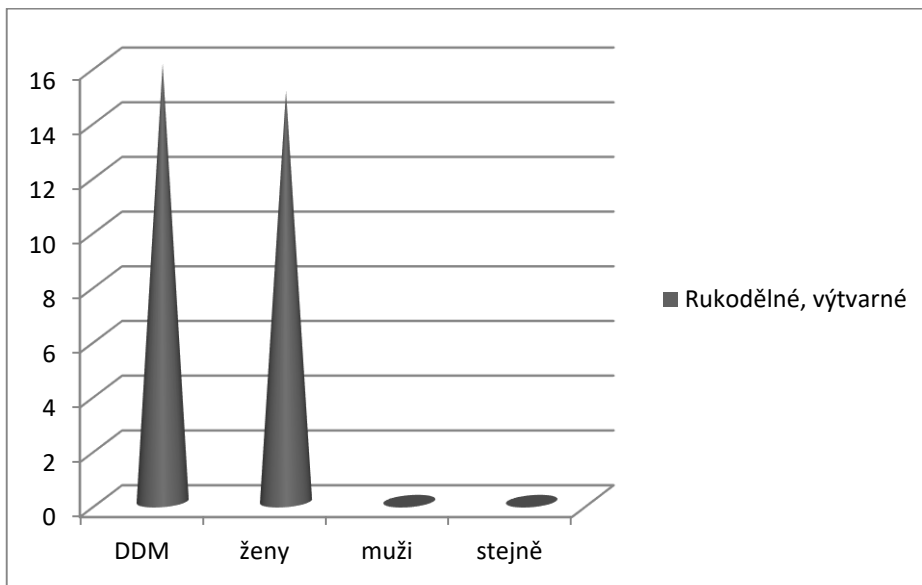
Graf č. 7 – zájem o jazykovou oblast

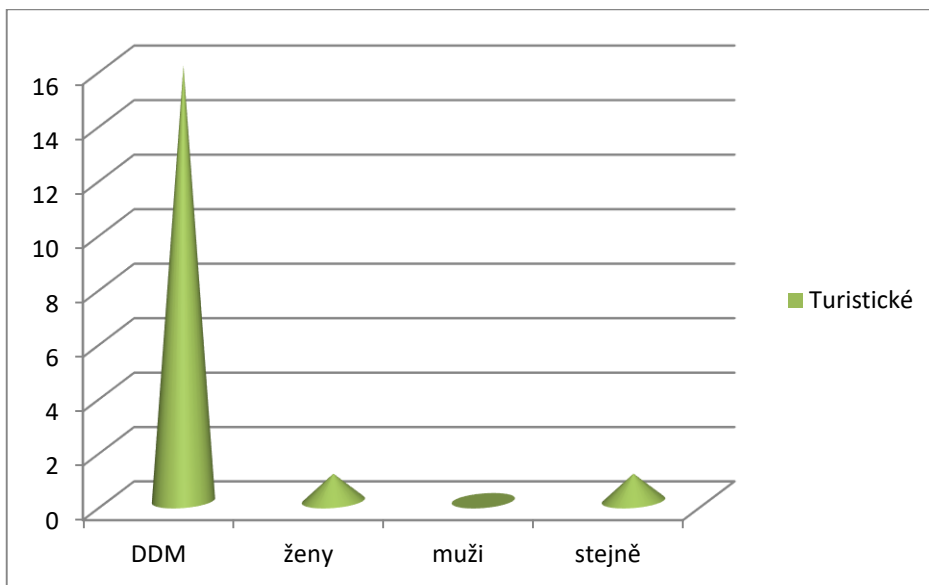
Graf č. 8 – zájem o počítačovou oblast

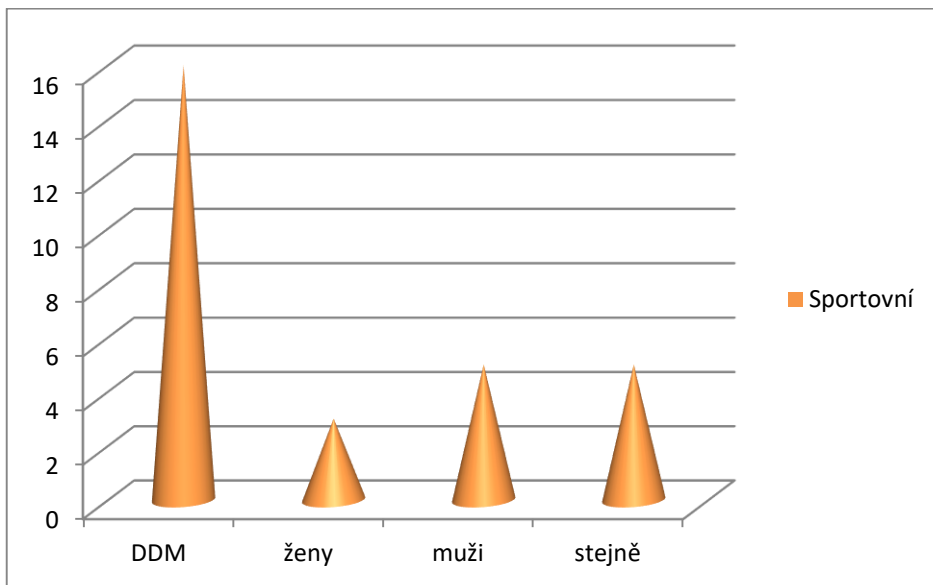
Graf č. 9 – zájem o oblast rukodělnou, výtvarnou

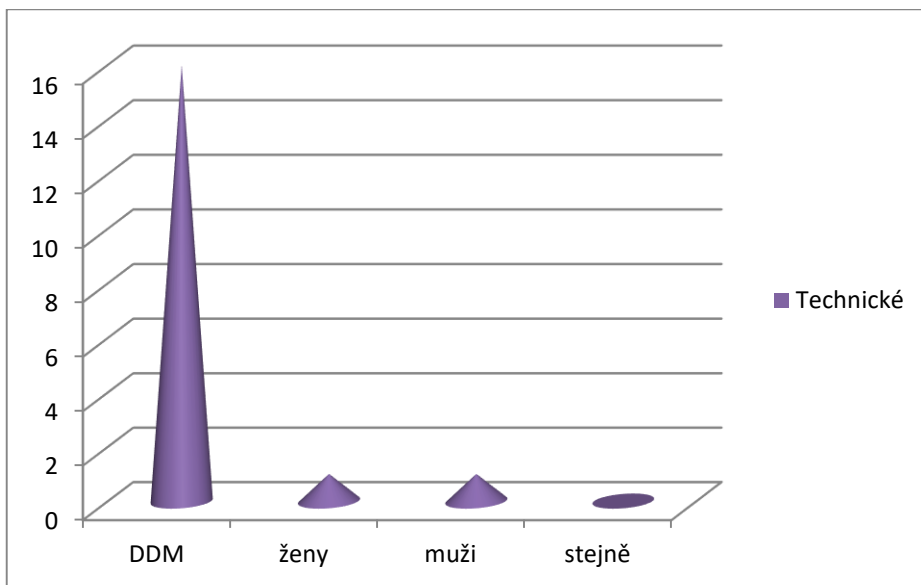
Graf č. 10 – zájem o turistickou oblast

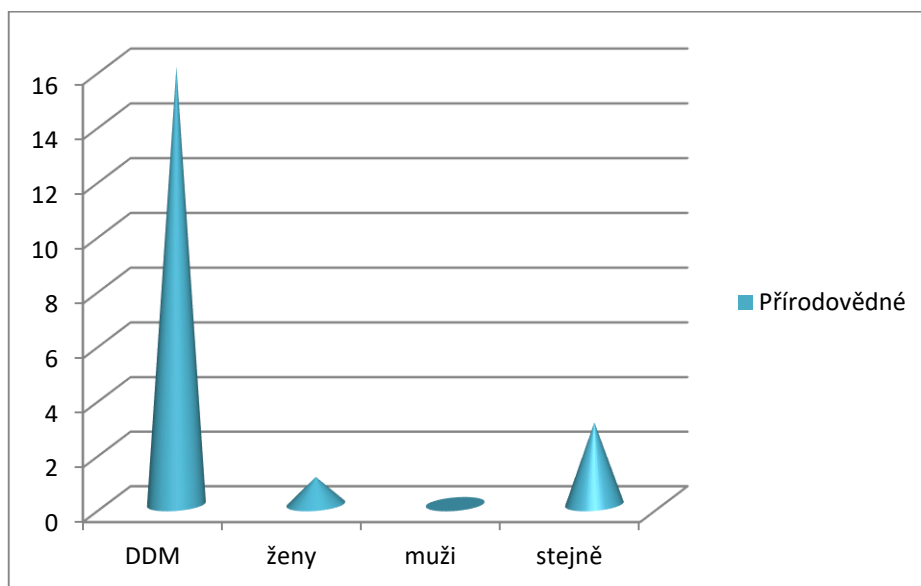
Graf č. 11 – zájem o sportovní oblast

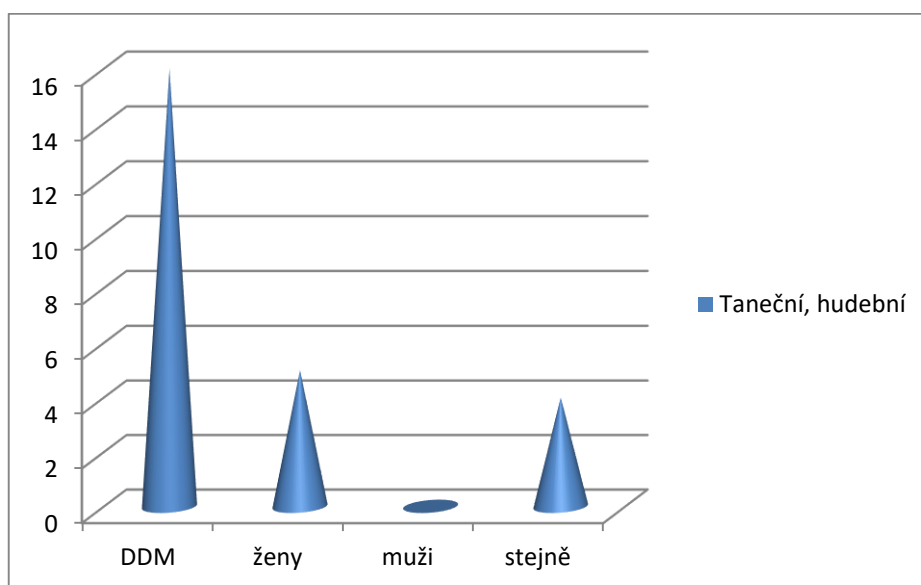
Graf č. 12 – zájem o technickou oblast

Graf č. 13 – zájem o přírodovědnou oblast

Graf č. 14 – zájem o oblast taneční, hudební

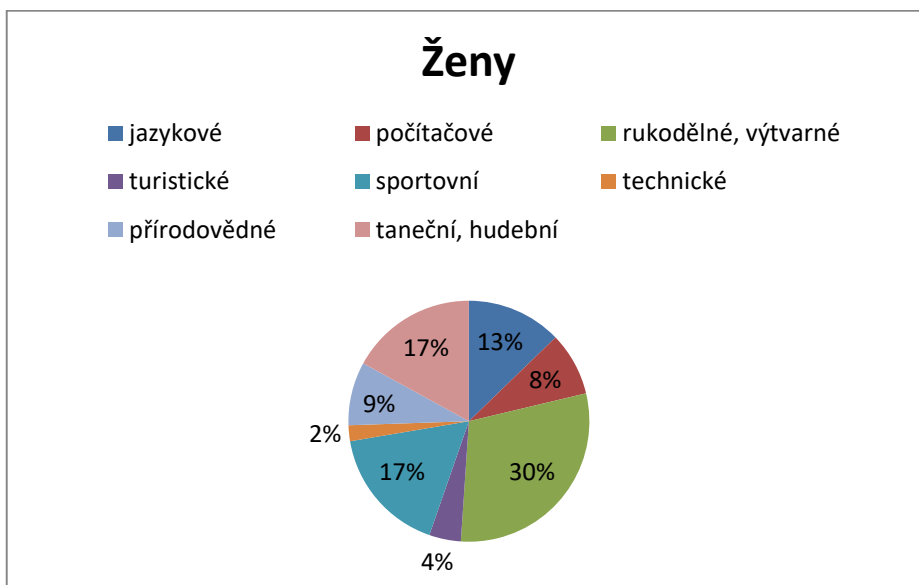

Komentář:

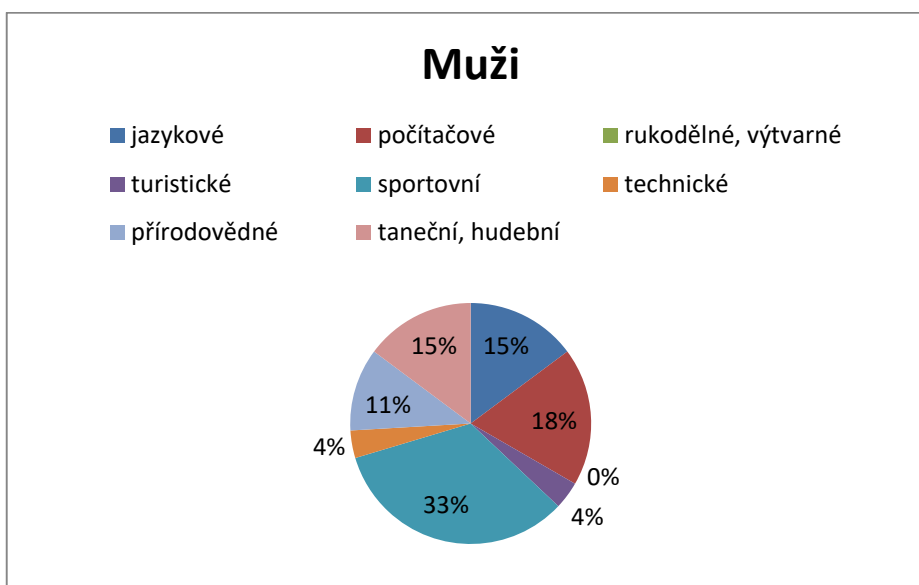
Ženy výrazně převažují v oblasti rukodělné a výtvarné, mírná převaha žen je v oblasti jazykové, taneční a hudební. Z výsledků nevyplynulo, že by zájem mužů v některé oblasti výrazně převažoval.

Rozdělení zájmu o jednotlivé oblasti podle pohlaví ukazují další dva grafy

Graf č. 15 – zájem o jednotlivé oblasti - ženy

Graf č. 16 – zájem o jednotlivé oblasti - muži

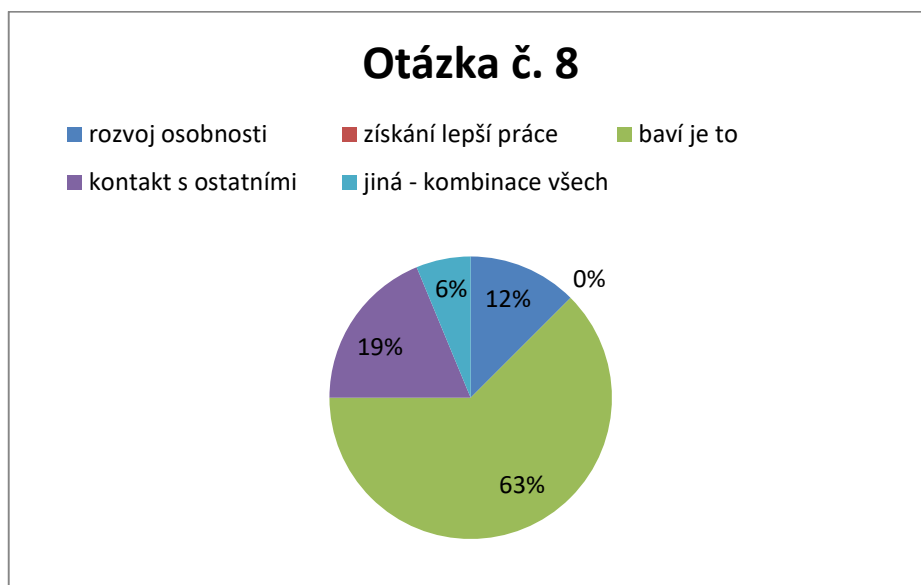
Komentář:

Ženy zajímají nejvíce oblasti rukodělné a výtvarné, taneční, hudební a sportovní. Muže nejvíce zajímá sport, oblast ICT, jazyková a taneční, hudební.

Otázka č. 8

Jaká si myslíte, že je motivace vašich účastníků pro vyhledávání konkrétního zájmového kurzu nebo aktivity ve vaší organizaci?

Graf č. 17 – motivace dospělých účastníků

Komentář:

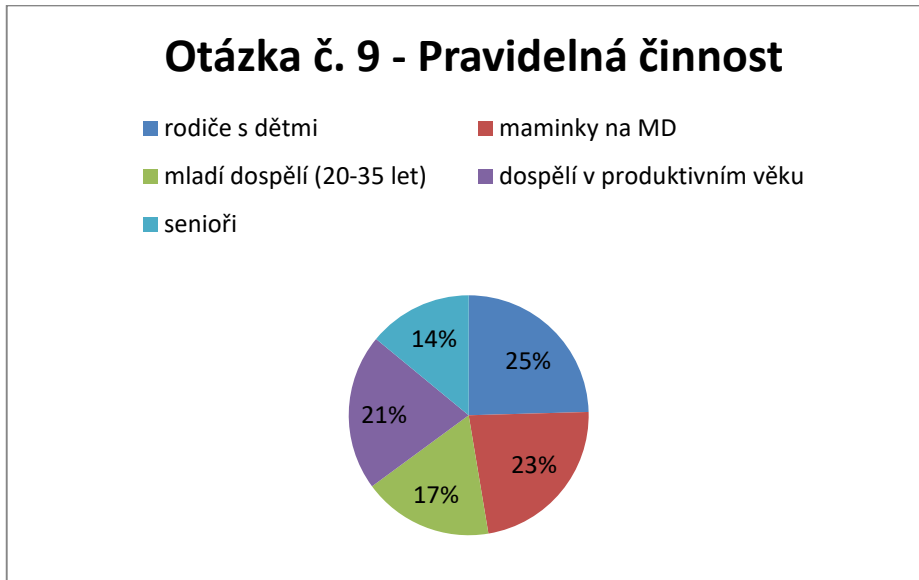
rozvoj osobnosti	2
získání lepší práce	0
baví je to	10
kontakt s ostatními	3
jiná - kombinace všech	1

63% ředitelů si myslí, že účastníci vyhledávají aktivity v jejich zařízení proto, že je to baví, 19% označilo jako motivaci k návštěvě DDM kontakt s ostatními lidmi, 12% respondentů označilo rozvoj osobnosti a pouze 6% uvedlo jinou motivaci, a to kombinaci všech možností. Nikdo z ředitelů neoznačil jako motivaci získání lepší práce. Důvodem je podle mého názoru to, že DDM nabízejí zejména zájmové vzdělávání, nikoliv profesní, na které se specializují jiné vzdělávací instituce.

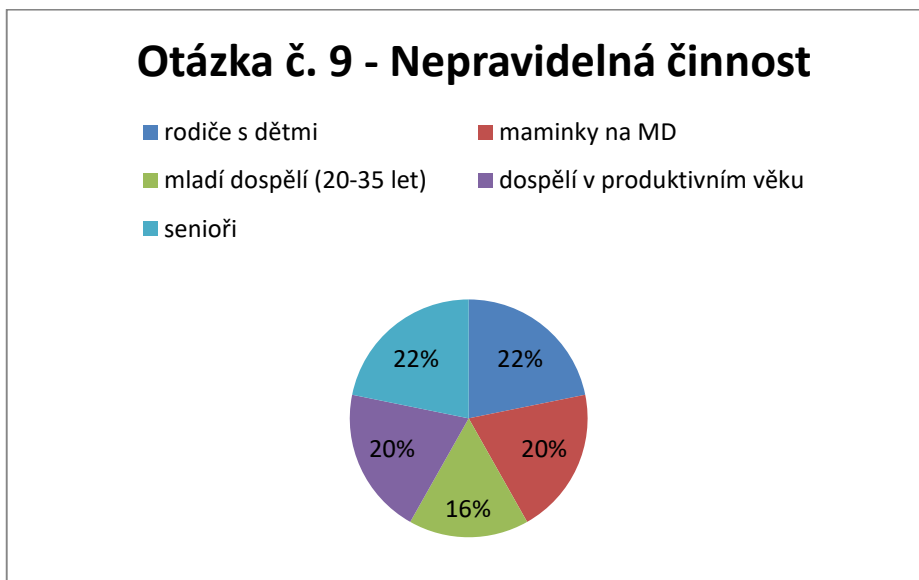
Otázka č. 9

Nabízíte aktivity pro specifické skupiny dospělých?

Graf č. 18 – aktivity pro specifické skupiny dospělých – pravidelná činnost

Graf č. 19 - aktivity pro specifické skupiny dospělých – nepravidelná činnost

Komentář:

	pravidelná činnost	nepravidelná činnost
rodiče s dětmi	14	12
maminky na MD	13	11
mladí dospělí (20-35 let)	10	9
dospělí v produktivním věku	12	11
senioři	8	12

Otázka zjišťuje, zda jsou aktivity nabízeny specifickým skupinám, jako jsou rodiče s dětmi, maminky na mateřské dovolené, mladí dospělí (20 – 35 let), dospělí v produktivním věku, senioři, a to v pravidelné i nepravidelné činnosti.

Z výsledků vyplývá, že DDM v pravidelných aktivitách nabízejí nejčastěji zájmové útvary pro rodiče s dětmi (25%) a maminky na mateřské dovolené (23%). Nepravidelné akce jsou nabízeny především rodičům s dětmi (22%) a seniorům (22%). Kromě aktivit pro seniory, převažují ve všech specifických skupinách pravidelné činnosti, tedy celoroční vzdělávací aktivita. Pouze pro seniory převažují aktivity DDM příležitostné, nepravidelné – besedy, přednášky, kurzy.

Otázka č. 10

Jaký je počet zaměstnanců ve vaší organizaci?

Tabulka č. 2 – počet zaměstnanců v organizaci

	Interních	Externích	Lektorů
dotazník 03	9	30	10
dotazník 04	2	21	2
dotazník 05	5	12	0
dotazník 06	4	23	0
dotazník 07	3	49	0
dotazník 08	6	70	5
dotazník 09	11	40	5
dotazník 10	20	90	12
dotazník 11	9	50	8
dotazník 12	7	32	0
dotazník 13	5	42	0
dotazník 14	10	27	0
dotazník 15	1	12	0
dotazník 16	6	15	0
dotazník 17	7	27	0
dotazník 18	3	16	0
průměrný počet	6,75	34,75	2,625

Komentář:

Interní zaměstnanci jsou pedagogové volného času, kteří vykonávají komplexní pedagogickou činnost a provozní zaměstnanci. Podle odpovědí je maximální počet interních pedagogů 20, minimální 1. Nejčastěji je v domech dětí 5 – 7 interních zaměstnanců, průměrný počet je 6,75 pracovníků na jeden dům dětí.

Externí zaměstnanci jsou pedagogové volného času, kteří vykonávají dílčí přímou pedagogickou činnost. Pracují buď v pravidelné činnosti – vedoucí zájmových útvarů nebo v nepravidelné činnosti (tábory, víkendové akce, kurzy) – vedoucí, instruktoři. Externích zaměstnanců mají DDM od 12 do 90, průměrný počet je 34,75 externích zaměstnanců na jeden dům dětí.

Dále v organizaci mohou působit lektori, kteří nevykonávají dílčí pedagogickou činnost, ale pouze jednorázově poskytují vzdělávací aktivitu – přednášky, besedy. Většina domů dětí lektory nevyužívá, pouze pět DDM z 16, průměrný počet lektorů je 2,625.

Otázka č. 11

Kolik zaměstnanců ve vaší organizaci se zabývá vzděláváním dospělých?

Tabulka č. 3 – počet zaměstnanců, kteří vzdělávají dospělé

	Interních	Externích	Lektorů
dotazník 03	2	5	2
dotazník 04	2	21	2
dotazník 05	3	0	0
dotazník 06	1	2	0
dotazník 07	1	3	0
dotazník 08	3	14	3
dotazník 09	10	20	5
dotazník 10	11	45	12
dotazník 11	2	13	2
dotazník 12	2	11	0
dotazník 13	2	9	0
dotazník 14	1	2	0
dotazník 15	0	2	0
dotazník 16	2	0	0
dotazník 17	1	4	0
dotazník 18	2	5	0
průměrný počet	2,8125	9,75	1,625

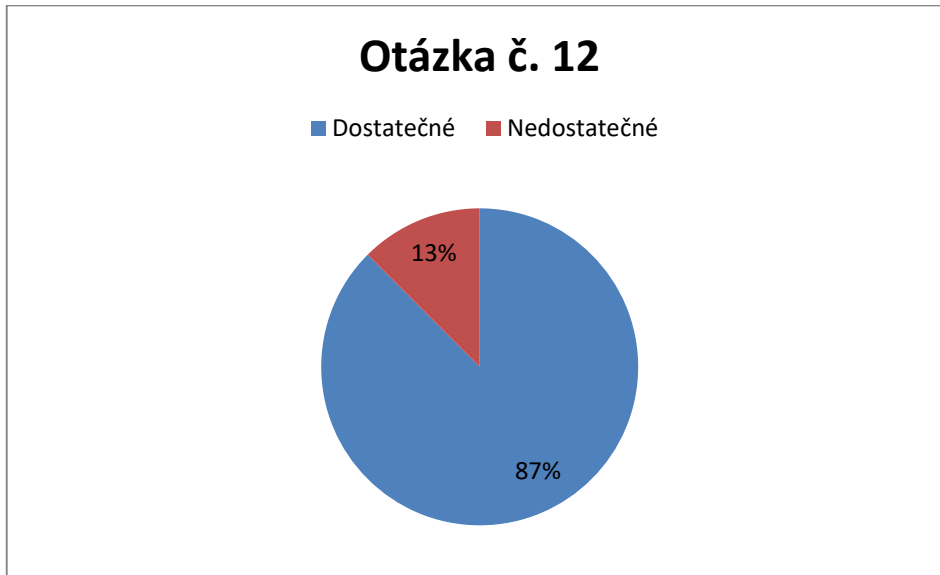
Komentář:

Otázka specifikovala počet interních a externích zaměstnanců a lektorů, kteří se v organizaci zabývají vzděláváním dospělých. Z výsledků vyplývá, že interních zaměstnanců, kteří se věnují vzdělávání dospělých, je v organizacích 1 – 10, průměrně 2,8 zaměstnanců. Externích zaměstnanců, kteří se zaměřují na dospělé, je 2 - 45, v některých DDM žádní. Průměrně je to 9,75 zaměstnanců. Lektoři zabývající se dospělými jsou pouze v pěti domech dětí, průměrně 1,63 lektorů na dům dětí.

Otázka č. 12

Jaké máte materiální vybavení pro vaše aktivity?

Graf č. 20 – materiální vybavení

Komentář:

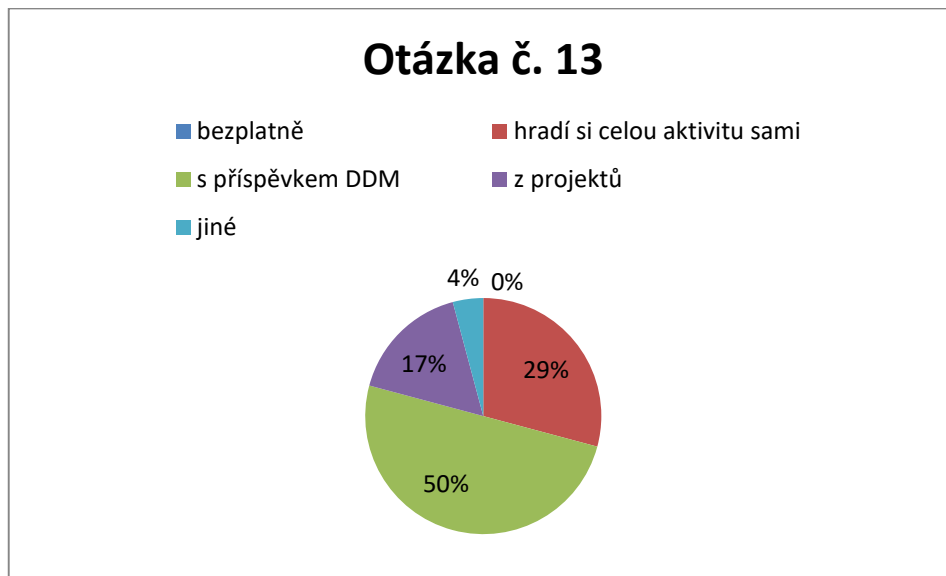
Dostatečné	14
Nedostatečné	2

14 ředitelů uvedlo, že mají pro své aktivity dostatečné materiální vybavení, 2 ředitelé označili materiální vybavení DDM za nedostatečné. Jako nedostačující uvedli prostory pro sportovní aktivity a jejich vybavení.

Otázka č. 13

Jakým způsobem jsou aktivity pro dospělé ve vašem zařízení financovány?

Graf č. 21 – financování aktivit pro dospělé

Komentář:

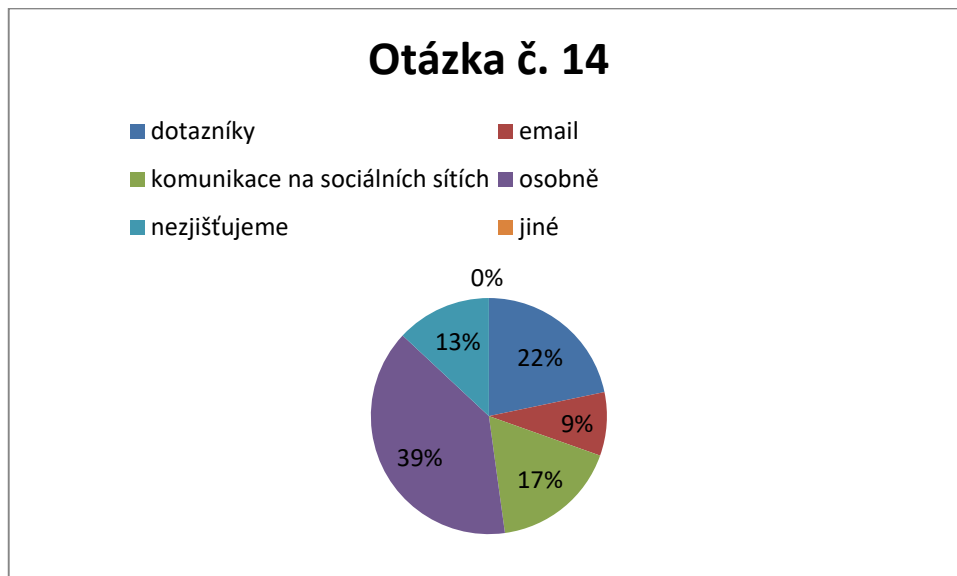
bezplatně	0
hradí si celou aktivitu sami	7
s příspěvkem DDM	12
z projektů	4
jiné	1

Z výsledků vyplývá, že 12 DDM přispívá na činnost vzdělávání dospělých, 7 ředitelů uvedlo, že si dospělí hradí aktivitu sami, 4 DDM označily možnost financování aktivit z různých dotačních titulů. V kolonce jiné jeden DDM uvedl, že si dospělí obvykle hradí celou aktivitu sami a na některé jde drobný příspěvek od DDM. Všichni označili alespoň jednu odpověď, někteří více možností. Graf porovnává všechny uváděné odpovědi v procentech.

Otázka č. 14

Jakým způsobem zjišťujete od účastníků jejich hodnocení aktivit DDM?

Graf č. 22 – hodnocení aktivit DDM

Komentář:

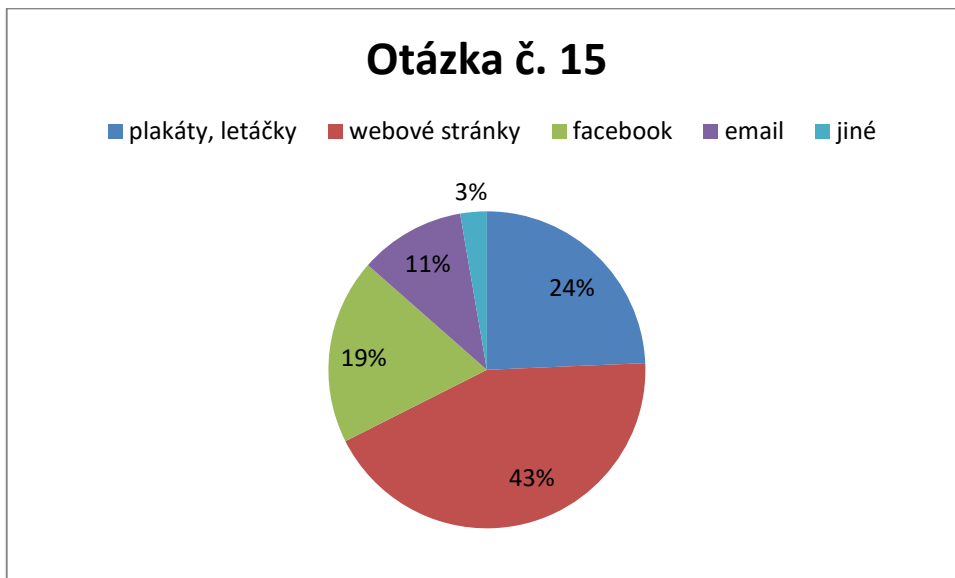
dotazníky	5
email	2
komunikace na sociálních sítích	4
osobně	9
nezjišťujeme	3
jiné	0

Získávání zpětné vazby může být v jednotlivých DDM prováděno různými způsoby, ředitelé mohli označit více možností. Nejčastěji je využívána osobní komunikace, tu uvedlo 9 respondentů. Dalším hodně využívaným způsobem evaluace jsou dotazníky a komunikace na sociálních sítích. Tři respondenti uvedli, že zpětně nehodnotí své vzdělávací aktivity určené dospělým.

Otázka č. 15

Jakým způsobem propagujete aktivity pro dospělé ve vaší lokalitě?

Graf č. 23 – propagace aktivit pro dospělé

Komentář:

plakáty, letáčky	9
webové stránky	16
facebook	7
email	4
jiné	1

Nejčastější formou propagace jsou webové stránky, tímto způsobem propagují své aktivity všechny DDM. Mezi další způsoby, jak nabídnout své aktivity, jsou plakáty a letáčky. V dnešní době je velká možnost prezentovat se na sociálních sítích – propagace formou facebooku. Jeden DDM uvedl do kolonky jiné, že jejich propagace probíhá formou hlášení v místním rozhlase. Většina DDM kombinuje více forem propagace. Graf porovnává využití všech možností propagace, které byly respondenty označeny.

Shrnutí výsledků dotazníku pro ředitele

Dotazník byl určen pro ředitele domů dětí a mládeže v Kraji Vysočina. Skládal se z 15 otázek, ve kterých jsem zjišťovala, na jaké úrovni jsou DDM se vzděláváním dospělých účastníků. V Kraji vysočina je 18 domů dětí a mládeže, jejichž ředitelům byl dotazník poslán. Návratnost dotazníku byla 100%.

Z dotazníků vyplynulo, že nejvíce DDM je ve městech s počtem do 15 tisíc obyvatel, je jich 11 z 18. Ve většině měst, kde je DDM, jsou i jiná zařízení, která poskytují vzdělávání pro dospělé, například městská kulturní střediska, knihovny, neziskové organizace (Svaz žen a další). Většina DDM má celkový počet zapsaných členů od 500 do 1000. Zapsanými členy jsou myšleni členové v pravidelné činnosti na základě přihlášky. Zájmové vzdělávání pro dospělé poskytuje 16 DDM z 18. Dva domy dětí v dotazníku dále nepokračovaly, otázky již nebyly pro ně relevantní.

Domy dětí nabízejí dospělým účastníkům vzdělávání v pravidelné i nepravidelné činnosti. Z obou forem vzdělávání je největší zájem o rukodělné a výtvarné aktivity, které navštěvují zejména ženy, dále o sportovní kroužky, které jsou zastoupeny více muži, dále aktivity taneční, které jsou navštěvovány muži i ženami stejně. Nejmenší zájem je o oblast turistickou a technickou.

Podle ředitelů je největší motivací k účasti v zájmových útvarech osobní zájem účastníků. Z pohledu ředitelů důvodem určitě není získání lepší práce, neboť domy dětí se zaměřují zejména na zájmové vzdělávání, ne cíleně na profesní. DDM též nabízejí vzdělávání pro specifické skupiny dospělých (maminky na mateřské dovolené, seniory, pracující) v pravidelné i nepravidelné formě vzdělávání.

V DDM se počet interních pracovníků (pedagogů volného času) pohybuje průměrně okolo 6,75 zaměstnanců. Externích pedagogů (např. vedoucích zájmových útvarů, instruktorů...) je v organizacích průměrně 34,75. Lektorů, kteří jsou zváni pouze na jednorázové akce, například přednášky, besedy, je průměrně 2,6. Toto je personální zabezpečení aktivit DDM obecně. Interních zaměstnanců, kteří se věnují vzdělávání dospělých, je v organizacích 1–10, průměrně 2,8 zaměstnanců. Externích zaměstnanců, kteří se zaměřují na dospělé, je 2 - 45, v některých DDM žádní. Průměrně je to 9,75 zaměstnanců. Lektoři zabývající se dospělými jsou pouze v pěti domech dětí.

Ředitelé v dotazníku uvedli, že materiální vybavení považují za dostatečné. Aktivity pro dospělé účastníky jsou většinou financovány s příspěvkem DDM (v ceně platby je většinou materiál, mzda pedagoga nebo lektora a částečně provoz).

Dále jsem v dotazníku zjišťovala, jakou mají ředitelé zpětnou vazbu od dospělých účastníků, jak hodnotí aktivity. Většina ředitelů odpověděla, že zpětnou vazbu mají od dospělých osobní komunikací. Tři domy dětí uvedly, že zpětnou vazbu nezjišťují. Propagace aktivit pro dospělé probíhá nejčastěji na webových stránkách organizací a formou letáků a plakátů.

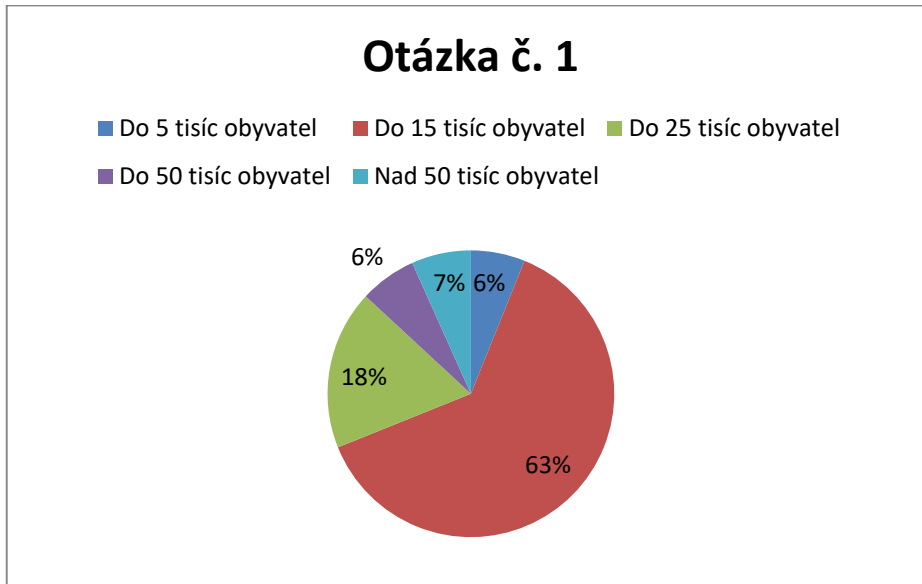
5.4.2 Dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání

Druhý dotazník byl vytvořen pro dospělé účastníky, kteří se vzdělávají v DDM. Z hlediska výzkumu mě zajímalo, jaký pohled na vzdělávání v domech dětí mají dospělí, jak jsou spokojeni s nabídkou, co jim chybí, proč si vybírají aktivity v DDM. Dotazník obsahoval 13 otázek, byl postaven zrcadlově k dotazníku pro ředitele, abych zjistila pohledy obou stran. Všem ředitelům byl poslán odkaz na online dotazník pro dospělé s prosbou, aby jej předali dospělým, kteří navštěvují jejich zařízení. Požádala jsem ředitele o rozeslání odkazu minimálně 20 dospělým účastníkům z různých vzdělávacích oblastí pravidelné i příležitostné činnosti. Online dotazník vyplnilo 328 dospělých účastníků z 16 různých DDM.

Otázka č. 1

Jak velké je město, ve kterém je vaše DDM?

Graf č. 24 – velikost města, kde se nachází DDM

Komentář:

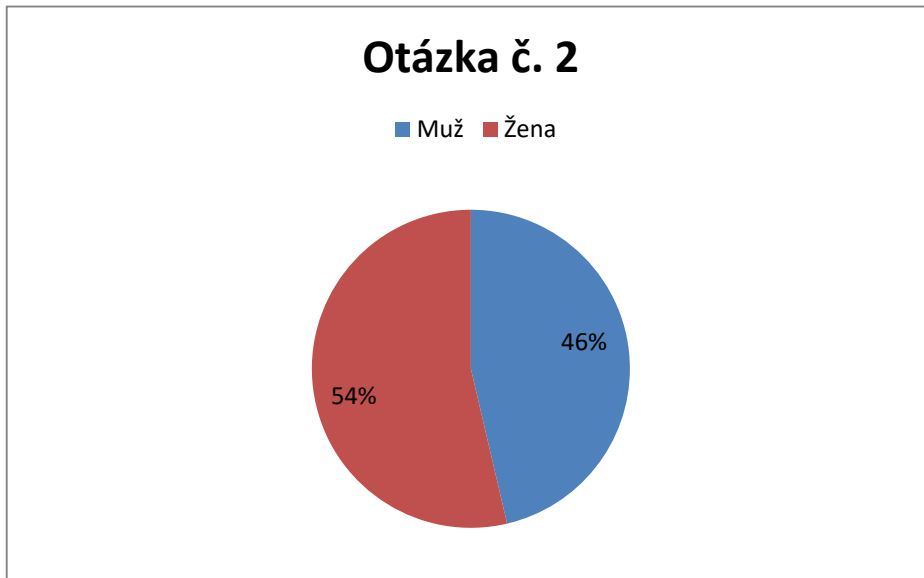
Do 5 tisíc obyvatel	20
Do 15 tisíc obyvatel	206
Do 25 tisíc obyvatel	59
Do 50 tisíc obyvatel	21
Nad 50 tisíc obyvatel	22

328

Otázka č. 2

Jste?

Graf č. 25 – složení respondentů podle pohlaví

Komentář:

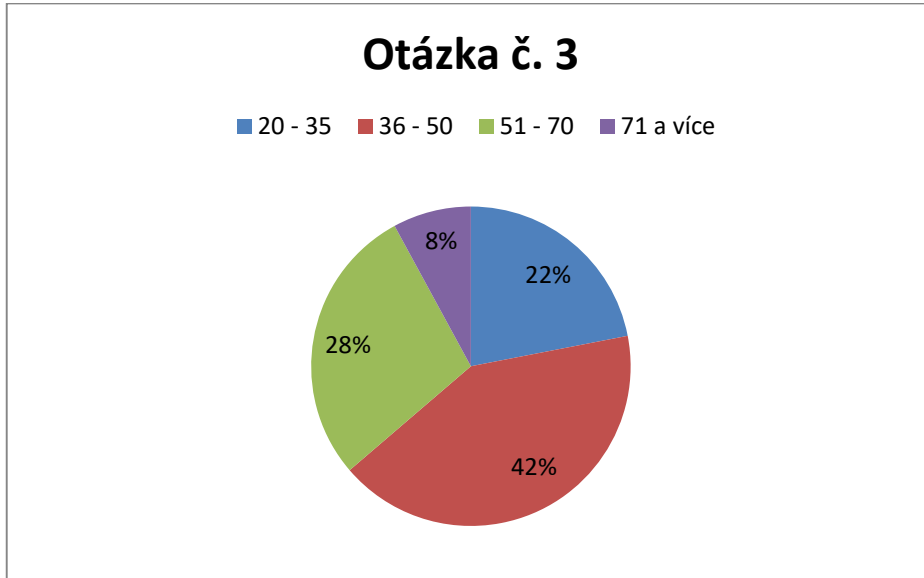
Muž	152
Žena	176

328

Otázka č. 3

Věk?

Graf č. 26 – složení respondentů podle věku

Komentář:

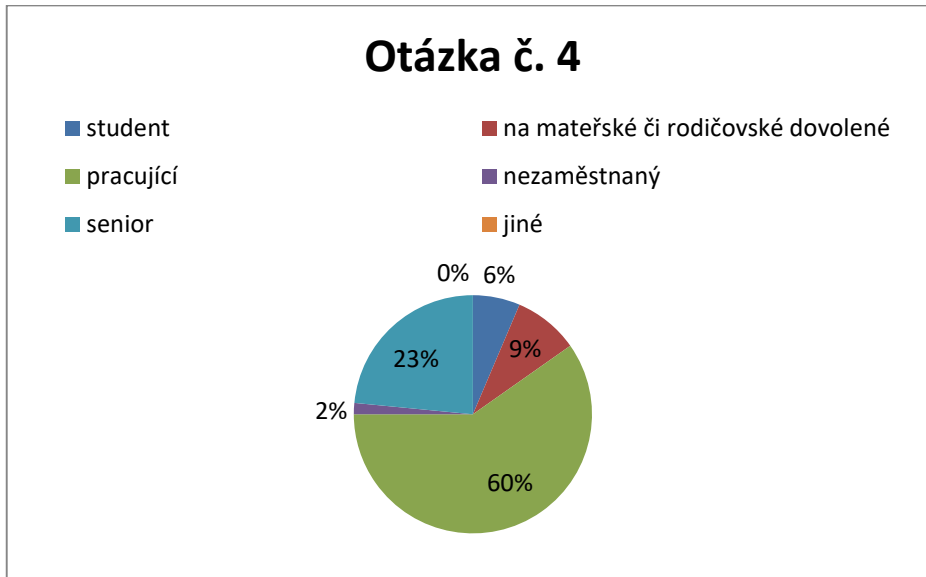
20 - 35	72
36 - 50	137
51 - 70	93
71 a více	26

328

Otázka č. 4

Jste?

Graf č. 27 – složení respondentů podle zaměstnání

Komentář:

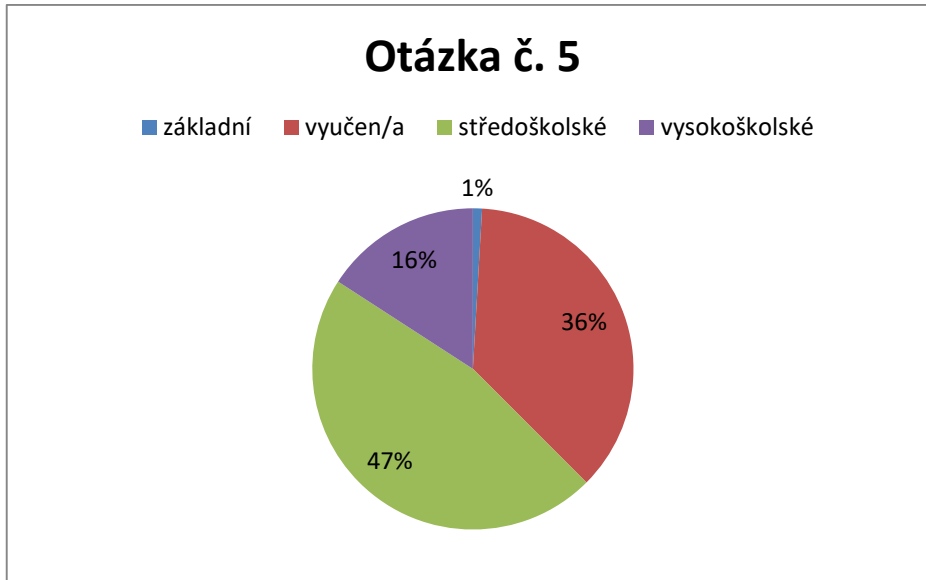
student	21
na mateřské či rodičovské dovolené	29
pracující	196
nezaměstnaný	5
senior	77
jiné	0

328

Otázka č. 5

Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf č. 28 – složení respondentů podle vzdělání

Komentář:

základní	3
vyučen/a	120
středoškolské	153
vysokoškolské	52

328

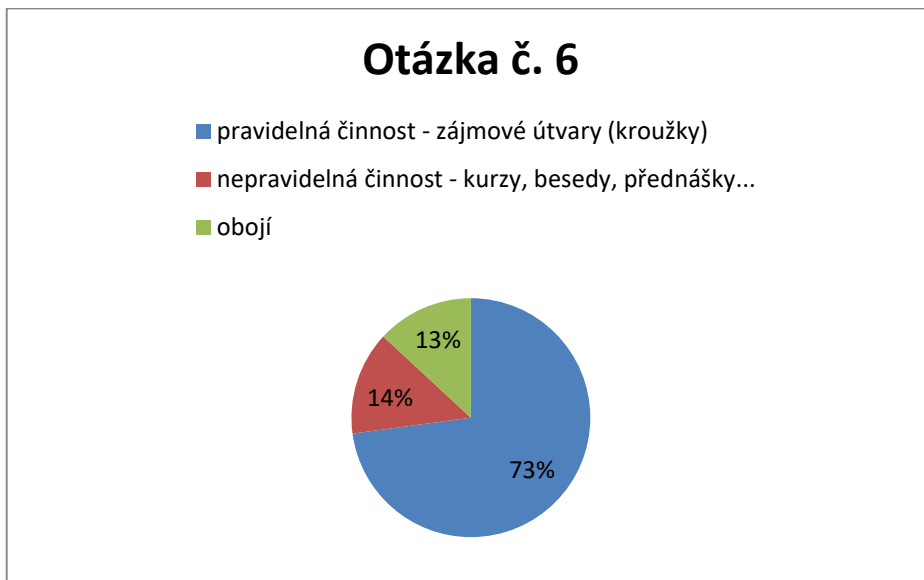
Souhrnný komentář:

Otázky 1 – 5 byly zaměřeny na zmapování vzorku respondentů. Nejvíce respondentů (206) je z měst do 15 tisíc obyvatel. Odpovídalo 54% žen, 46 % mužů. Nejvíce respondentů (137) bylo ve věku 36 – 50 let a pracujících (196). Výrazně převládali respondenti se středoškolským vzděláním a vyučením.

Otázka č. 6

Jakou formu zájmového vzdělávání na DDM využíváte?

Graf č. 29 – forma zájmového vzdělávání

Komentář:

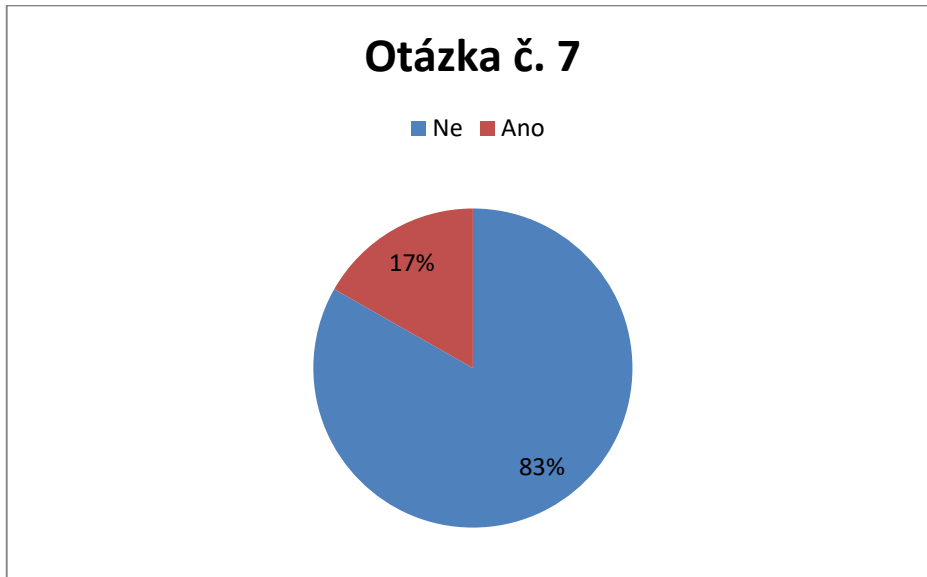
pravidelná činnost - zájmové útvary (kroužky)	239
nepravidelná činnost - kurzy, besedy, přednášky...	46
obojí	43

239 respondentů z 328 využívá pravidelnou činnost, 46 využívá nepravidelnou činnost. 43 respondentů využívá obě možnosti.

Otázka č. 7

Navštěvujete ve vašem městě i jiná zařízení, kde se vzdělávají dospělí?

Graf č. 30 – návštěvnost jiných zařízení, kde se vzdělávají dospělí

Komentář:

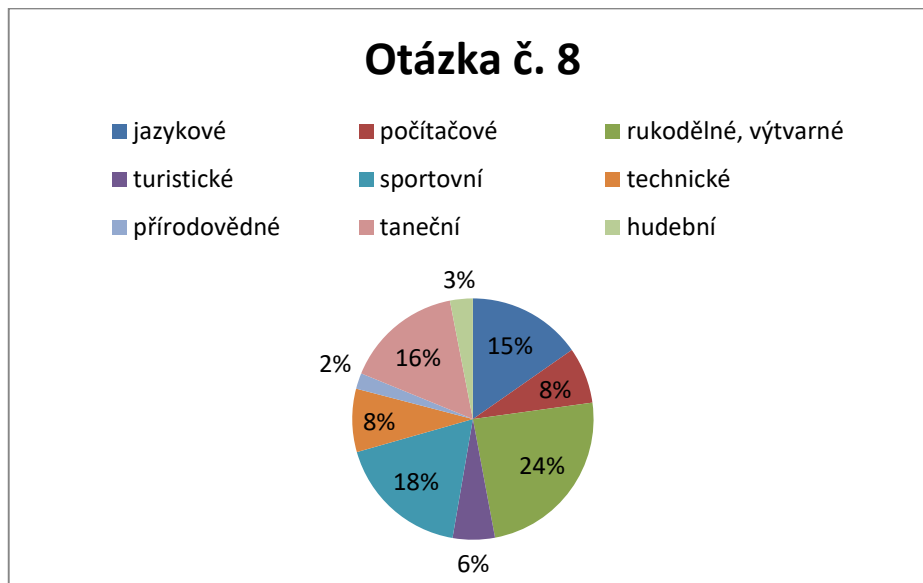
Ne	273
Ano	55

273 respondentů (83%) odpovědělo, že nenavštěvují jiná zařízení ve svém městě, které poskytuje vzdělávání pro dospělé. 55 respondentů (17%) odpovědělo, že navštěvují i jiná zařízení, například Městské kulturní středisko, knihovnu.

Otázka č. 8

Jaké oblasti využíváte?

Graf č. 31 – zájmové oblasti

Komentář:

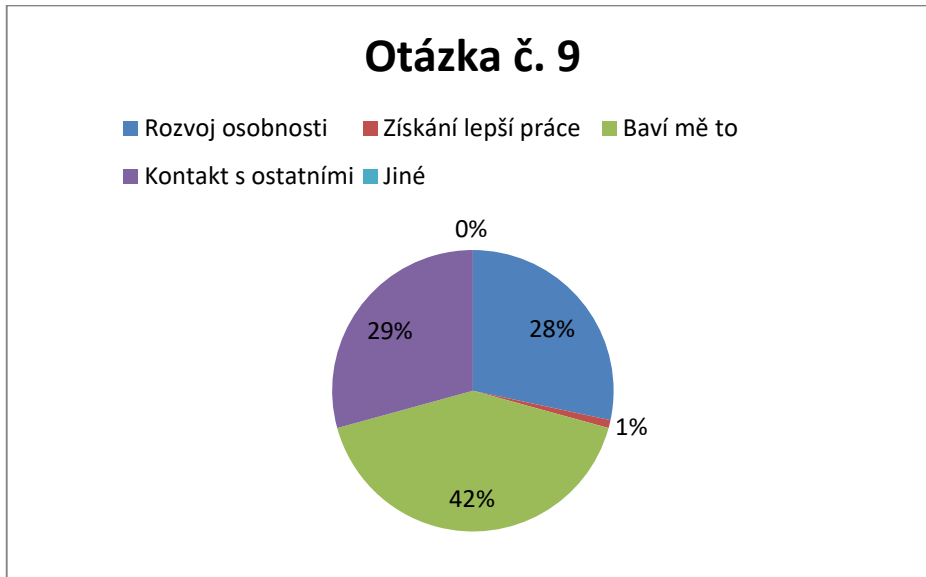
jazykové	65
počítačové	32
rukodělné, výtvarné	103
turistické	24
sportovní	76
technické	36
přírodovědné	9
taneční	67
hudební	13

Z výsledků vyplývá, že nejvíce vyhledávaná je oblast rukodělná a výtvarná (24%), další oblasti, o které je zájem, jsou sportovní (18%), taneční (16%) a jazykové (15%). Mezi méně využívané oblasti zařadili respondenti oblast technickou (8%), počítačovou (8%) a turistickou (6%). Oblast hudební označila 3% respondentů, oblast přírodovědnou 2% respondentů. Respondenti mohli uvést minimálně jednu oblast, celkem bylo označeno 425 odpovědí.

Otázka č. 9

Jaká je vaše motivace pro vyhledávání konkrétního zájmového kurzu nebo aktivity?

Graf č. 32 – motivace účastníků

Komentář:

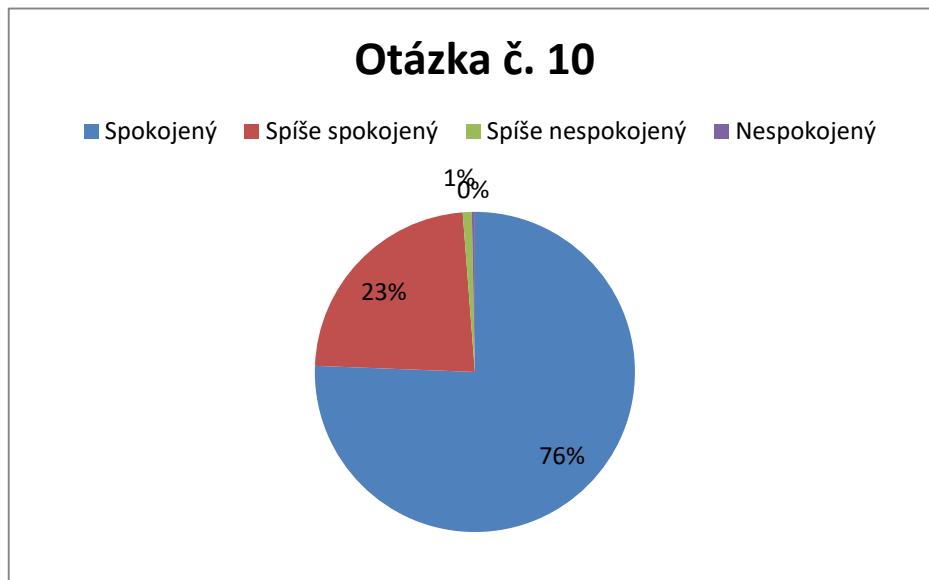
Rozvoj osobnosti	93
Získání lepší práce	3
Baví mě to	136
Kontakt s ostatními	96
Jiné	0

Nejčastějším důvodem, proč dospělí navštěvují kurzy a aktivity v DDM, je, že je to baví (42%). Dalším důvodem je kontakt s ostatními lidmi (29%). Rovněž je pro ně důležitý rozvoj osobnosti (28%). Získání lepší práce je motivací pro 1% dotazovaných. Respondenti mohli uvést pouze jednu možnost.

Otázka č. 10

Jste spokojen/a s nabídkou vzdělávání pro dospělé v DDM? Je dostačující?

Graf č. 33 – spokojenost se vzdělávací nabídkou

Komentář:

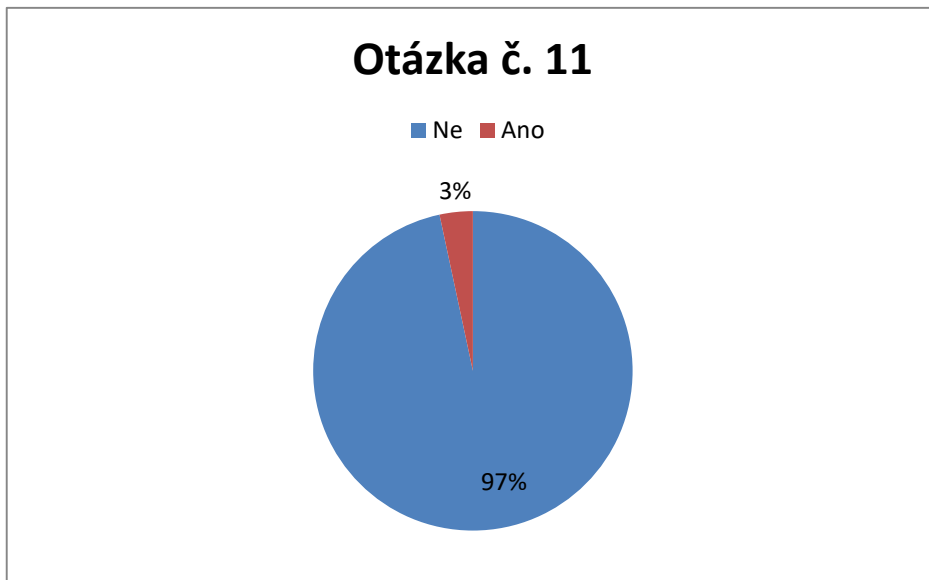
Spokojený	248
Spíše spokojený	76
Spíše nespokojený	3
Nespokojený	1

Většina respondentů (76%) je spokojena se vzdělávací nabídkou. 23% respondentů je spíše spokojeno s nabízenými aktivitami. Tři respondenti odpověděli, že jsou spíše nespokojeni (1%). Jeden z oslovených respondentů je nespokojený.

Otázka č. 11

Chybí vám něco v nabídce, co například jinde nabízejí, nebo co sami hledáte?

Graf č. 34

Komentář:

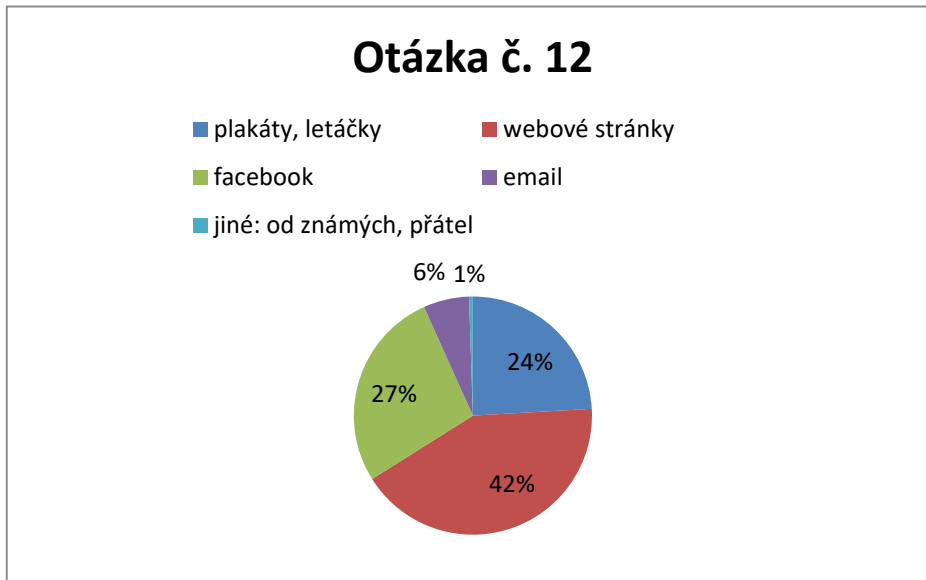
Ne	317
Ano	11

Většina respondentů (97%) odpověděla, že jim v nabídce nic nechybí. Pouze 3% respondentů odpověděla, že jim něco chybí, ale nevedli, co.

Otázka č. 12

Jak se o aktivitách dozvídáte?

Graf č. 35 – informace o aktivitách DDM

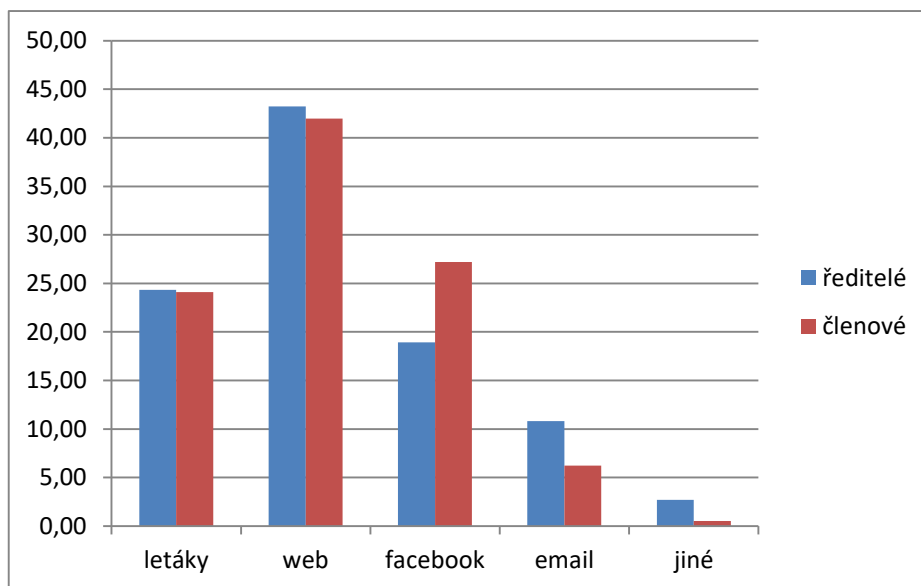
Komentář:

plakáty, letáčky	93
webové stránky	162
facebook	105
email	24
jiné: od známých, přátel	2

Nejvíce respondentů označilo jako hlavní zdroj informací o DDM a jeho aktivitách webové stránky. Dalším velmi využívaným zdrojem jsou v současné době sociální sítě – facebook, plakáty a letáčky.

Srovnání způsobu propagace aktivit DDM s dopadem na dospělé účastníky zájmového vzdělávání

Graf č. 36 – porovnání způsobu a využití propagace

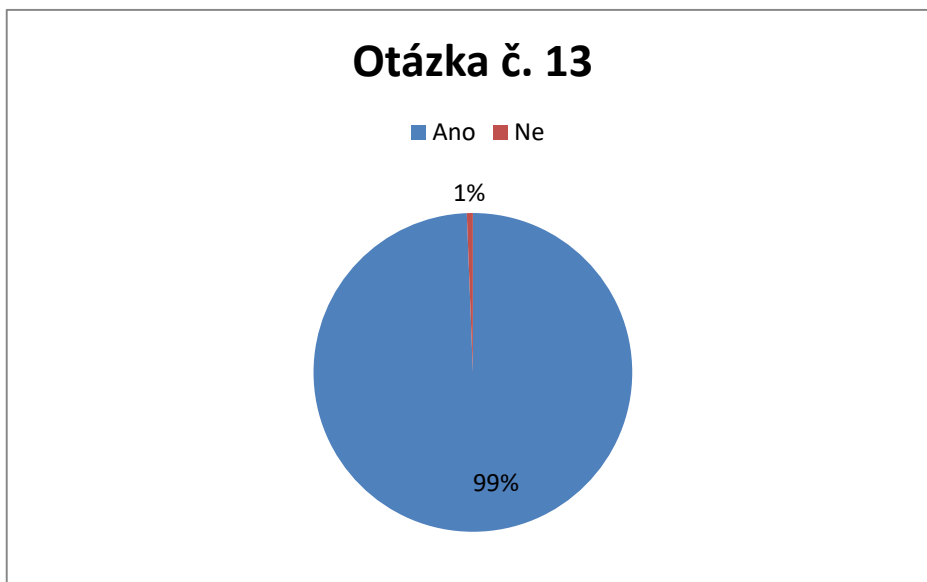
Komentář:

Pro porovnání uvádím graf odpovědí ředitelů a dospělých účastníků – co používají jako způsob propagace ředitelé a co má skutečný účinek. Toto je asi pro ředitele nejzásadnější zjištění, jakým způsobem dostat své aktivity k cílové skupině. Rozdíl je v používání sociálních sítí, které ředitelé využívají méně, než by členové vítali. Naopak někteří ředitelé propagují své aktivity pro dospělé emailem, ale dospělí to nepovažují za vhodný způsob propagace.

Otázka č. 13

Doporučili byste vzdělávací aktivity DDM ve vašem městě ostatním dospělým zájemcům?

Graf č. 37 – doporučení aktivit DDM

Komentář:

Ano	326
Ne	2

Na tuto otázku odpovědělo 326 respondentů (99%), že by vzdělávací aktivity doporučili svým známým nebo ostatním dospělým zájemcům. 2 respondenti (1%) by nedoporučili dospělým účastníkům navštěvovat aktivity v DDM.

Shrnutí výsledků dotazníku pro dospělé účastníky

Dotazník pro dospělé účastníky, kteří navštěvují DDM, jsem rozeslala prostřednictvím ředitelů jednotlivých zařízení. Požádala jsem je, zda by odkaz na dotazník předali minimálně 20 dospělým v jejich organizaci. Dotazník vyplnilo 328 dospělých z 16 DDM v Kraji Vysočina. Dotazník se skládal ze 13 otázek, které zjišťovaly spokojenost s nabídkou DDM, co dospělým chybí, proč si které aktivity vybírají.

Otázky 1 – 5 byly zaměřeny na zmapování vzorku respondentů. Celkový počet odpovídajících na dotazník byl 328. Nejvíce respondentů (206) je z měst do 15 tisíc obyvatel. Odpovídalo 54% žen, 46 % mužů. Nejvíce respondentů (137) bylo ve věku 36 – 50 let a pracujících (196). Výrazně převládali respondenti se středoškolským vzděláním a vyučením.

Většina respondentů preferuje aktivity v pravidelné činnosti, tedy zájmové útvary, které se konají celoročně, a nenavštěvují jiná zařízení v jejich městě, která nabízejí vzdělávání pro dospělé.

Oblasti, které jsou nejvíce využívány, jsou rukodělné a výtvarné, sportovní a taneční. Minimální zájem je o oblast turistickou. Nejčastějším důvodem, proč dospělí navštěvují zájmové vzdělávání, je, že je to baví.

Téměř všichni respondenti jsou s aktivitami spokojeni a doporučili by je ostatním. O aktivitách se dozvídají z webových stránek organizací a z facebooku.

5.5 Potvrzení/vyvrácení hypotéz

Cílem diplomové práce je objasnit význam celoživotního vzdělávání dospělých se zaměřením na zájmové vzdělávání a následně zjistit, zda v konkrétní lokalitě (Kraj Vysočina) a konkrétním typu vzdělávacího zařízení (dům dětí a mládeže – DDM) je nabídka dostatečně pestrá, a je tak vnímána i dospělými účastníky.

Za cíl jsem si kladla porovnat pohledy dvou stran – ředitelů DDM a dospělých účastníků, kteří zájmové vzdělávání navštěvují, formou anonymního dotazníkového šetření. Stanovila jsem si hypotézy, které potvrdím nebo vyvrátím dle výsledků dotazníkového šetření:

H1: DDM jsou připravené na zájmové vzdělávání dospělých

- Ze získaných dat se podařilo prokázat, že DDM jsou připraveny na zájmové vzdělávání dospělých. Kromě dvou DDM všechny nabízejí vzdělávání pro dospělé, mají dostatečné materiální vybavení, dostatek pedagogů (včetně lektorů), kteří se mohou dospělým věnovat, a dostatečnou propagaci. Dospělí jsou se vzdělávací nabídkou spokojeni a doporučili by aktivity ostatním. Dávají přednost pravidelné celoroční činnosti před příležitostnou a většina z nich nenavštěvuje jiné zařízení ve svém městě, které nabízí vzdělávání pro dospělé účastníky. Současná nabídka je dostatečná a je dospělými účastníky využívána.

Tato hypotéza se naplnila.

H2: Nabídka aktivit DDM pokrývá široké spektrum věkových skupin

- Výzkum prokázal, že vzdělávací nabídka většiny DDM pokrývá široké spektrum věkových skupin, od dětí předškolního věku, přes žáky, studenty až po dospělé, a to všech životních etap dospělosti – od rané dospělosti po seniory. Typickým dospělým, který vyhledává aktivity v DDM, je dospělý ve věku 36-50 let, pracující, středoškolsky vzdělaný.

Tato hypotéza se naplnila.

H3: Nabídka aktivit je natolik pestrá, že účastníci zájmového vzdělávání na DDM většinou nepotřebují navštěvovat jiná vzdělávací zařízení

- Z výzkumu vyplynulo, že vzdělávací nabídka domů dětí je dostatečně pestrá. 83% respondentů odpovědělo, že nenavštěvují jiná zařízení poskytující vzdělávání pro dospělé.

Tato hypotéza se naplnila.

H4: Nabídka aktivit DDM pro dospělé je z větší části zacílena na ženy

- Tato hypotéza se úplně nepotvrdila, aktivity jsou zacíleny na muže i ženy. Ženy výrazně převažují v oblasti rukodělné a výtvarné, mírná převaha žen je v oblasti

jazykové, taneční a hudební. Z výsledků nevyplývalo, že by zájem mužů v některé oblasti výrazně převažoval.

Tato hypotéza se naplnila částečně.

5.6 Diskuze a doporučení do praxe

Celoživotní učení klade důraz na celostní pojetí člověka. Dospělý člověk se vzdělává po celý život a má mnoho možností, jak rozvíjet svoji osobnost. Může se vzdělávat formou občanského, profesního nebo zájmového vzdělávání. Celoživotní vzdělávání je nutným doprovodným jevem současné společnosti.

Vzdělávání dospělých se realizuje zpravidla ve volném čase, což je doba odpočinku, relaxace, regenerace a osobního rozvoje. Způsob trávení volného času je dán hodnotami, které dospělý uznává, životním stylem a dalšími faktory.

Vzděláváním dospělých se zabývají instituce, které mají vzdělávání pro dospělé v hlavní činnosti nebo další organizace, které se zabývají výchovou a vzděláváním obecně. Lektoři, kteří vzdělávají dospělé, se zaměřují na potřeby účastníků, učí to, co je pro dospělého potřebné, a pomáhají při řešení profesních a životních problémů.

Dospělý účastník potřebuje motivaci, proč se vzdělávat. Motivace musí být vnitřní (proč?) a vnější, kterou tvoří rodina, vzdělavatel, kamarádi a další. Největší motivací bývá sociální kontakt, potřeba být s druhými lidmi, kteří mají stejný zájem. Na druhé straně se objevují i překážky, jako například únava, nedostatek času, ale i obava ze selhání nebo nedostatečné informace.

V praktické části se mi potvrdily tato teoretická východiska vzdělávání dospělých. Domy dětí poskytují zájmové vzdělávání a učí své klienty smysluplně využívat volný čas. Dříve byly domy dětí určeny svou činností pouze pro děti a mládež, jak již vyplývá z názvu. Postupně s měnícím se pohledem na celoživotní učení a postavení domů dětí se jejich činnost rozšířila také na dospělé. Některé DDM se přejmenovávají na střediska volného času, A-Z centra a další, aby názvem vyjádřily, že se nespecifikují pouze na děti a mládež, ale na volnočasové aktivity pro všechny věkové skupiny. Aby se tyto organizace udržely na současném vzdělávacím trhu, musí akceptovat potřeby všech.

Z výsledků dotazníkového šetření bych doporučila, aby domy dětí udržely a nadále zvyšovaly standard zájmového vzdělávání, o které je v současné době zájem. Tři domy

dětí nezjišťují zpětnou vazbu svých aktivit. Tento přístup nepovažuji za zcela vhodný. Většina DDM zjišťuje spokojenost účastníků osobním kontaktem. Doporučila bych přidat hodnocení pomocí dotazníků, které mohou být anonymní a dospělí účastníci mohou bez obav vyjádřit svůj názor. Rozdíl mezi výsledky odpovědí ředitelů a dospělých účastníků je ve způsobu propagace aktivit DDM a dopadu na dospělé účastníky zájmového vzdělávání. Ředitelé využívají sociálních sítí méně, než by členové vítali. Naopak někteří ředitelé propagují své aktivity pro dospělé emailem, ale dospělí to nepovažují za vhodný způsob propagace.

Pro praxi bych doporučila více se zaměřit na oblast evaluace, zjišťovat od dospělých účastníků, jak jsou spokojeni, co jim chybí, co by přivítali. Výsledky výzkumu budou ředitelům zaslány i s doporučeními.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala zájmovým vzděláváním dospělých a připraveností konkrétních vzdělávacích institucí (DDM) na vzdělávání dospělých.

Cílem diplomové práce bylo objasnit význam celoživotního vzdělávání dospělých se zaměřením na zájmové vzdělávání a následně zjistit, zda v konkrétní lokalitě (Kraj Vysočina) a konkrétním typu vzdělávacího zařízení (dům dětí a mládeže – DDM) je nabídka dostatečně pestrá a je tak vnímána i dospělými účastníky.

Po zasazení problému do teoretického rámce jsem se věnovala výzkumu, který byl zaměřen na zájmové vzdělávání dospělých v organizaci, která není prioritně na dospělé účastníky zaměřena. V úvahách nad zaměřením výzkumu jsem vycházela ze svých pracovních zkušeností v domě dětí a mládeže. Současná pozice těchto školských zařízení je velmi obtížná. Domy dětí a mládeže byly zakládány pouze pro děti a mládež jako mimoškolní výchova. Nyní musí reagovat na poptávku po vzdělávání, a aby samy obstály v konkurenci volnočasových zařízení, musí se přizpůsobit současným podmínkám. Jednou z těchto podmínek je nabídnout zájmové vzdělávání všem věkovým skupinám. Protože se klade důraz na celoživotní učení, na celostní rozvoj osobnosti, nabízejí domy dětí vzdělávání pro dospělé účastníky formou pravidelné činnosti (zájmové útvary, které probíhají celoročně) nebo formou příležitostné činnosti (besedy, přednášky, kurzy).

Cestou kvantitativního šetření jsem zjišťovala, jak jsou na vzdělávání dospělých připraveny domy dětí v Kraji Vysočina (zastoupeny řediteli), a na druhé straně, jak jsou spokojeni dospělí účastníci, kteří zájmové vzdělávání v těchto institucích navštěvují. Ze zjištěného vyplývá, že DDM mají bohatou nabídku činností pro dospělé účastníky vzdělávání, dostatečné materiální vybavení i kvalifikované pedagogy, kteří se zabývají vzděláváním dospělých. Současná nabídka vzdělávacích aktivit se tak zdá být dostatečná a vychází vstříc potřebám dospělých.

Z dat ovšem také vyplynula skutečnost, že v náhledu na propagaci aktivit se pohled ředitelů DDM rozchází s požadavky dospělých účastníků. Výsledky dotazníků směřovaných k účastníkům byly vedení zainteresovaných DDM předány. Praktickým přínosem diplomové práce je tak zajištění zpětné vazby jako nástroje evaluace.

Diplomová práce přibližuje a zdůrazňuje význam celoživotního učení. Protože i v současnosti platí slova Henryho Fonda: „*Každý, kdo se přestane učit, je starý, ať je mu dvacet nebo osmdesát. Každý, kdo se stále učí, zůstává mladý. Je nejlepší v životě zůstat mladý.*“

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1193-8.

BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. Aktualiz. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4824-5.

KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase: studijní texty pro pedagogy volného času*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2011.

Kolektiv autorů. (2012). *Manuál aktivního stárnutí*. Praha: Evropská rozvojová agentura s.r.o.

MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-045-9.

MUŽÍK, J. *Profesní vzdělávání dospělých*. Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-738-4

PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. Aktual. vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

SKALKA, J. a kol. *Základy pedagogiky dospělých*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-04-21636-6.

Strategie celoživotního učení ČR. (2007). Praha: MŠMT.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých.* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L. *Edukace seniorů.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. ISBN 978-80-247-5446-8

THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt.* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří.* Praha: Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-1318-5.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času.* Brno: Print – Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí.* 1. vyd. Praha: UJAK, 2008.

VYMAZAL, Jiří. 1990. *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČSR.* Praha: SPN, 1990. ISBN 80-7066-104-6.

Elektronické zdroje

Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, o.s.: Desatero kvalitního lektora [online].

[cit. 2017-01-11]. Dostupné z:

http://www.bi.cz/UserFiles/File/LOGA/Kodex%20kvality_lektora%20a%20instituce_AIVD_web.pdf

MPSV: Nařízení vlády č. 222/2010 Sb. O katalogu prací ve veřejných službách a správě

[online]. [cit. 2016-07-24]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/8980/Katalog_praci_UZ_1_10_2010.pdf

Neformální vzdělávání [online]. [cit. 2016-07-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>

NIDV: Studium pedagogiky volného času [online]. [cit. 2016-07-27]. Dostupné z: <http://znv.nidv.cz/projekty/realizace-projektu/klice-pro-zivot/studium-pedagogiky-volneho-casu?fi=1>

Osobnost lektora dalšího vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011. ISBN 978-80-87063-51-4. [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/TTnet/Workshop_rijen_2011/TTnet11konfer.pdf

PALÁN, Z. *Andragogický slovník: Občanské vzdělávání* [online]. [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/obcanske-vzdelavani>

SAK, P. Britské listy. : *Proměny volného času a zaostávání pedagogiky* [online]. 3.7.2006, 1 [cit. 2016-08-28]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/29205.html>

Učitelské noviny: Bariéry mezi jednotlivými podobami vzdělávání mají být prostupné [online]. 2011 (44) [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6295>

Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina, dotazník pro ředitele DDM: <http://www.surveio.com/survey/d/X5G1Q3H5C9A4Z6V9S>

Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina, dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání: <http://www.surveio.com/survey/d/T2Q8U4B4Y9S7M5G5Q>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník pro ředitele DDM

Příloha č. 2 Dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání

Příloha I.

Vážená paní ředitelko, pane řediteli,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku. Tento dotazník je součástí mé diplomové práce: „Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina“ a slouží ke zpracování dané závěrečné práce TF JCU. Dotazníky jsou zcela anonymní. Děkuji za spolupráci

Bc. Jarmila Pavlíčková

Tento dotazník obsahuje 15 otázek. U každé otázky **ZAŠKRTNĚTE/OZNAČTE KŘÍŽKEM**, prosím, vždy minimálně jednu odpověď, která nejlépe vyjadřuje Váš názor či postoj nebo doplňte kolonku jiné.

Dotazník pro ředitele DDM v Kraji Vysočina

1. Jak velké je město, ve kterém je váš DDM?

- Do 5 tisíc obyvatel
- Do 15 tisíc obyvatel
- Do 25 tisíc obyvatel
- Do 50 tisíc obyvatel
- Nad 50 tisíc obyvatel

2. Je ve vašem městě ještě jiné zařízení, které poskytuje vzdělávání pro dospělé?

- Ano – jaké?.....
- Ne

3. Kolik účastníků navštěvuje vaše zařízení?

- Do 500 účastníků
- 501 – 1000 účastníků
- Více než 1000 účastníků

4. Poskytujete zájmové vzdělání pro dospělé?

- Ano
- Ne – pokud ne, napište, prosím, proč ne

Pokud jste odpověděli ne, další otázky pro vás nejsou relevantní a nemusíte se jimi zabývat.
Děkuji za váš čas.

5. Jakou formou poskytujete zájmové vzdělávání pro dospělé?

- Pravidelná činnost – zájmové útvary
- Nepravidelná činnost - kurzy, besedy, přednášky

6. O jaké oblasti je největší zájem?

- Jazykové
- Počítačové
- Rukodělné
- Turistické
- Sportovní
- Technické
- Přírodovědné
- Taneční
- Jiné.....

7. Kdo navštěvuje vámi provozované oblasti častěji?

	ženy	muži	stejně
Jazykové	☐	☐	☐
Počítačové	☐	☐	☐
Rukodělné	☐	☐	☐
Turistické	☐	☐	☐
Sportovní	☐	☐	☐
Technické	☐	☐	☐
Přírodovědné	☐	☐	☐
Taneční	☐	☐	☐
Jiné	☐	☐	☐

8. Jaká si myslíte, že je motivace vašich účastníků pro vyhledávání konkrétního zájmového kurzu nebo aktivity ve vaší instituci?

- Rozvoj osobnosti
- Získání lepší práce
- Baví je to
- Kontakt s ostatními
- Jiná

9. Nabízíte aktivity pro specifické skupiny dospělých?

	pravidelná činnost	nepravidelná činnost
Rodiče s dětmi	☐	☐
Maminky na MD	☐	☐
Senioři	☐	☐
Mladí dospělí (20 – 35 let)	☐	☐
Dospělí v produktivním věku	☐	☐

10. Jaký je počet zaměstnanců ve vaší organizaci:

Interních

Externích.....

Lektorů (sjednaných jednorázově na akci)

11. Kolik zaměstnanců se ve vaší organizaci zabývá vzděláváním dospělých?

Interní pracovníci.....

Externí pracovníci.....

Lektoři

12. Jaké máte materiální vybavení pro vaše aktivity?

Dostatečné

Nedostatečné

Pokud ne, co vám chybí?

13. Jakým způsobem jsou aktivity pro dospělé ve vašem zařízení financovány?

Bezplatně

Hradí si celou aktivitu sami

S příspěvkem DDM

Z projektů

Jiné

14. Jakým způsobem zjišťujete od účastníků jejich hodnocení aktivit DDM?

Dotazníky

Email

Komunikace na sociálních sítích

Osobně

Nezjišťujeme

Jiné.....

15. Jakým způsobem propagujete aktivity pro dospělé ve vaší lokalitě?

- Plakáty
- Webové stránky
- Facebook
- Email
- Jiné.....

Příloha II.

Dobrý den, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku, ohledně vzdělávání dospělých v domech dětí. Tento dotazník je součástí diplomové práce: „Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina“ a slouží ke zpracování dané závěrečné práce TF JCU. Dotazníky jsou zcela anonymní. Děkuji za spolupráci

Bc. Jarmila Pavlíčková

Tento dotazník obsahuje 13 otázek. U každé otázky ZAŠKRTNĚTE/OZNAČTE KŘÍŽKEM, prosím, vždy minimálně jednu odpověď, která nejlépe vyjadřuje Váš názor či postoj nebo doplňte kolonku jiné.

Dotazník pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání

1. Jak velké je město, ve kterém je vaše DDM?

- Do 5 tisíc obyvatel
- Do 15 tisíc obyvatel
- Do 25 tisíc obyvatel
- Do 50 tisíc obyvatel
- Nad 50 tisíc obyvatel

2. Jste

- Muž
- Žena

3. Věk

- 20 – 35 let
- 36 – 50 let
- 51 – 70 let
- 71 a více

4. Jste

- Student
- Na mateřské či rodičovské dovolené
- Pracující
- Nezaměstnaný

- Senior
- Jiné

5. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- Základní
- Vyučen/a
- Středoškolské
- Vysokoškolské

6. Jakou formu zájmového vzdělávání na DDM využíváte?

- Pravidelná činnost – zájmové útvary
- Nepravidelná činnost – kurzy, besedy, přednášky

7. Navštěvujete ve vašem městě i jiná zařízení, kde se vzdělávají dospělí?

- Anojaká?.....
- Ne

8. Jaké oblasti využíváte?

- Jazykové
- Počítačové
- Rukodělné, výtvarné
- Turistické
- Sportovní
- Technické
- Přírodovědné
- Taneční
- Jiné.....

9. Jaká je vaše motivace pro vyhledávání konkrétního zájmového kurzu nebo aktivity?

- Rozvoj osobnosti
- Získání lepší práce
- Baví mě to
- Kontakt s ostatními
- Jiné

10. Jste spokojen/a s nabídkou vzdělávání pro dospělé v DDM? Je dostačující?

- spokojený

- spíše spokojený
- spíše nespokojený
- nespokojený

11. Chybí vám něco v nabídce, co například jinde nabízejí, nebo co sami hledáte?

- Ano. Co?
- Ne

12. Jak se o aktivitách dozvídáte?

- Plakáty
- Webové stránky
- Facebook
- Email
- Jiné.....

13. Doporučili byste vzdělávací aktivity DDM ve vašem městě ostatním dospělým zájemcům?

- Ano
- Ne

Abstrakt

PAVLÍČKOVÁ, J. Vzdělávání dospělých v DDM v Kraji Vysočina. České Budějovice 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky Vedoucí práce Mgr. Věra Suchomelová, Th.D.

Klíčová slova

Dospělý, celoživotní učení, vzdělávání, volný čas, zájmové vzdělávání, DDM

Diplomová práce se zabývá celoživotním vzděláváním dospělých se zaměřením na zájmové vzdělávání. V teoretickém rámci je popsána dospělost jako vývojová etapa jedince. Dále je objasněn význam volného času a celoživotního vzdělávání dospělých. Ve výzkumné části jsem pomocí dotazníků porovnávala pohledy obou stran zájmového vzdělávání – ředitelů DDM a dospělých účastníků. Cílem diplomové práce je objasnit význam celoživotního vzdělávání dospělých se zaměřením na zájmové vzdělávání a následně zjistit, zda v konkrétní lokalitě (Kraj Vysočina) a konkrétním typu vzdělávacího zařízení (dům dětí a mládeže – DDM) je nabídka dostatečně pestrá a je tak vnímána i dospělými účastníky. Z výsledků kvantitativního šetření vyplývá, že v dané lokalitě vzdělávací nabídka DDM vychází vstříc také potřebám dospělých zájemců. Výsledky zároveň poukazují na určité rezervy v propagaci programů zaměřených na dospělé.

Abstract

Adult education in the DDM in the Vysocina region

Key words

Adult, lifelong learning, education, leisure, leisure education, DDM

The thesis deals with lifelong adult education with a focus on leisure education. The theoretical framework is described as a developmental stage of maturity of the individual. It is also understood the importance of free time and lifelong adult education. In the research part I'm using questionnaires compared the views of both sides of leisure education - DDM directors and adult participants. The aim of this thesis is to clarify the importance of lifelong adult education with a focus on formal education and then determine whether a particular site (Vysocina Region) and the specific type of educational establishment (House of Children and Youth - DDM) is offering sufficiently diverse and is thus perceived and adult participants . The results of the quantitative survey shows that in the area of education DDM menu also caters to the needs of adult participants. The results also point to a provision in the promotion of programs aimed at adults.